

Літаратура і Мастацтва

ВЫДАЕЦА
3 1932 г.

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАЎЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕННІКАЎ БССР

№ 44 [2675]

Пятніца, 2 лістапада 1932 года

Цана 8 кап.

Як толькі вуснамі правадыра рэвалюцыі Уладзіміра Ільіча Леніна была абвешчана Саветская ўлада, наша краіна пад кіраўніцтвам партыі бальшавікоў пачала будаўніцтва і новай сацыялістычнай культуры. Творчыя пошукі мастакоў, пісьменнікаў, кампазітараў, артыстаў, кінематаграфістаў грунтаваліся і грунтуюцца на прынцыпе высокай партыйнасці і народнасці, які з'яўляецца кіруючым і вызначае наватарскую сутнасць саветскага мастацтва.

Вялікі Кастрычнік абудзіў творчыя сілы беларускага працоўнага народа. У летанісу шматнацыянальнай культуры нашай краіны залатымі літарамі пазначаны імёны Янкі Купалы і Якуба Коласа, творчасць якіх карыстаецца любоўю чытачоў новых і новых пакаленняў, дае прыклад высокай ідэйнасці і народнасці мастацкага слова, якое адлюстроўвае гераічныя справы працоўных. На ўсесаюзных выстаўках і фестывалях, на гастралях і аглядах заслужваюць прызнанне творы беларускіх скульптараў і жывапісцаў, дзеячоў кіно, тэатральных калектываў, артыстаў усіх жанраў.

Перад шматтысячнай аўдыторыяй і ў цішыні пісьменніцкага кабінета, у майстэрні графіка і ў здымачным павільёне кінастудыі, у друкарскім цэху і рэпетыцыйнай зале і ў гэтую хвіліну не спыняецца творчы працэс. Водгукі рэвалюцыйных баёў і смелых атак часоў грамадзянскай вайны... Агні новабудоўляў першых пяцігодкаў і сацыялістычная навіна вясковага жыцця... Вялікая Айчынная вайна... Стваральная праца і напружаны рытм сённяшняга дня... Ім, гэтым падзеям і гэтым людзям, аддаецца натхненне і майстэрства і папулярных у народзе

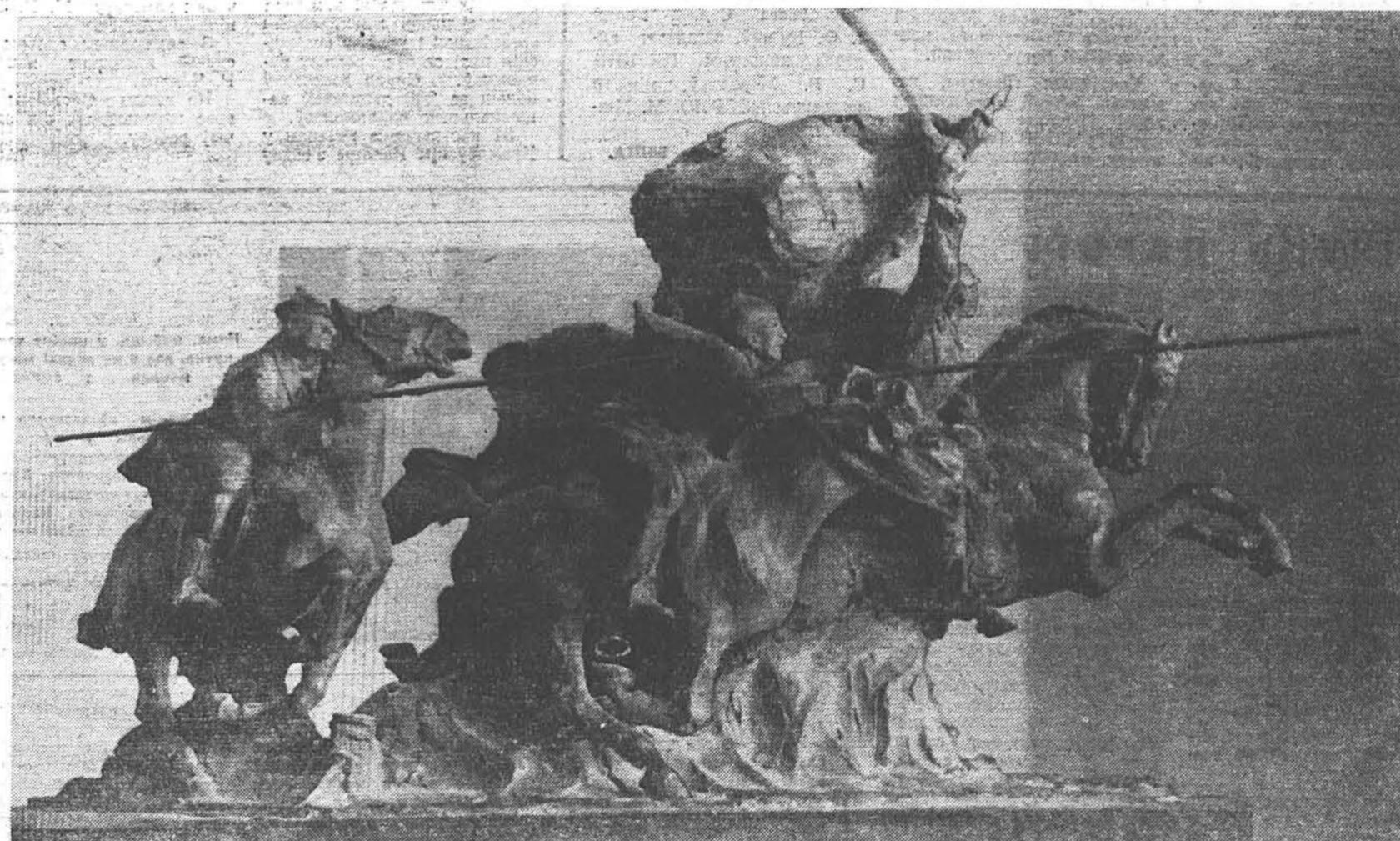


творцаў, і маладых дзеячоў літаратуры і мастацтва.

На гэтых здымках — два фрагменты мастацкага летанісу Краіны Саветаў. Рамантыкай грамадзянскай вайны прадывяваны вобразны лад і настрой скульптурнай кампазіцыі

«Атака» народнага мастака БССР А. Глебава. Студыя «Беларусь-фільм» працягвае працу над фільмам «Польмя» па сцэнарыі Г. Бураўкіна, Ф. Конева і Ул. Халіпа — аб гераічнай барацьбе партызан Вялікай Айчынай вайны (у кадры —

артыст Ленінградскага Вялікага драматычнага тэатра імя М. Горкага Л. Невядомскі ў ролі камісара брыгады Капіноўскага і заслужаны артыст РСФСР Ю. Каюраў з Маскоўскага Малага тэатра ў ролі камандзіра брыгады Лагуна).



ЗАПРАШАЕ ПАЛАЦ МАСТАЦТВАЎ

Знаўцы і аматары мастацтва Беларускай сталіцы атрымалі выдатны падарунак — 31 кастрычніка расчыніў дзверы новы Палац мастацтваў.

У ім — чатыры вялікія выставачныя залы, кіна-канцэртная зала, прасторнае фэе, нямала дапаможных памяшканняў.

Вялікія выставачныя плошчы палаца дадуць магчымасць прыводзіць тут шырокія выстаўкі з фондаў лепшых музеяў краіны. У кіна-канцэртнай зале будучы выступаць салісты і камерныя аркестры, праходзіць заняткі кіналекторыя па мастацтву.

Да адкрыцця палаца прымеркавана вялікая рэтраспектыўная выстаўка твораў Беларускага выяўленчага мастацтва. На ёй паказана звыш дзевяцісот лепшых работ мастакоў,

скульптураў, графікаў, майстроў дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва.

Галоўная яе тэма — мужнасць і гераізм савецкіх людзей у гады цяжкіх выпрабаванняў, кіруючая і арганізуючая роля Камуністычнай партыі на ўсіх этапах будаўніцтва новага жыцця. Работы сталых майстроў і маладых мастакоў, розныя па тэмах, не падобныя па почырках і выяўленчых прыёмах, аб'яднаны адным імкненнем: паказаць прыгажосць нашага жыцця, веліч спраў і здзяйсненню савецкага чалавека.

Новы Палац мастацтваў і выстаўку твораў Беларускага мастакоў аглядзелі П. М. Машэраў, Ф. А. Сургануў, Ц. Я. Кісялёў, А. Н. Аксёнаў, У. Е. Лабанок, У. Ф. Міцкевіч, І. Я. Палякоў, А. А. Смірноў, М. І. Лагір, Я. П. Нікулкін, У. І. Падрэз, намеснік Старшыні Савета Міністраў БССР Н. Л. Сняжкова, загадчык аддзела культуры ЦК КПБ С. В. Марцалеў.

БЕЛТА.

ВОЛЯ НАРОДАЎ ДА МІРУ — НЕАДОЛЬНАЯ

НА СУСВЕТНЫМ КАНГРЭСЕ МІРАЛЮБІВЫХ СІЛ

У гісторыі чалавецтва ёсць падзеі, памяць аб якіх доўгія гады жыве ў сэрцах людзей. Такой падзеяй стаў Сусветны кангрэс міралюбівых сіл — першая міжнародная асамблея, якая так маштабна і пераконаўча паказала магучасць сіл міру, сіл дэмакратыі, свабоды і незалежнасці.

Ніхто і нішто не зможа павярнуць назад пераможны рух сучаснасці — рух барацьбы за мір, за бяспеку народаў, за сацыяльны прагрэс на нашай зямлі. Генеральны сакратар ЦК КПСС, лаўрэат міжнароднай Ленінскай прэміі «За ўмацаванне міру паміж народамі» таварыш Л. І. Брэжнеў з вычарпальнай паўнатой і перакананасцю сказаў аб гэтым у прамове на кангрэсе:

«Працяглая і ўпартая барацьба народаў супраць узнікнення новай сусветнай вайны, за трывалы мір і міжнародную бяспеку азнаменавалася ў апошнія гады сур'ёзнымі поспехамі.

Калі гаварыць пра галоўнае, то небяспека ўзнікнення сусветнай ракетна-ядзернай вайны, якая навісла над чалавецтвам яшчэ з другой паловы саракавых гадоў, стала памяншацца, перспектывы захавання ўсеагульнага міру становяцца лепшымі і больш надзейнымі, чым яны былі дзесяць-дваццаць гадоў назад. Гэта можна сказаць з усёй упэўненасцю».

Грунтоўны аналіз міжнароднай абстаноўкі, канструктыўнасць, упэўнены погляд у будучыню, глыбокая абгрунтаванасць усіх палажэнняў прамовы таварыша Л. І. Брэжнева надалі рабоце кангрэса магучую натхняющую сілу. Больш чым у 900 выступленнях удзельнікі кангрэса прагучалі цвёрдае рашучасць расшыраць і паглыбляць рух за мір, множыць рады актыўных барацьбітоў за лепшую будучыню чалавецтва.

Ніколі яшчэ ў гісторыі не збіраўся такі прадстаўнічы форум людзей добрай волі. Як паведамлялася ўжо, зарубежныя ўдзельнікі кангрэса міралюбівых сіл прадстаўляюць каля 1.100 нацыянальных партый і арганізацый. Сярод дэлегатаў прадстаўнікі больш за 100 хрысціянска-дэмакратычных, ліберальных, сялянскіх і іншых партый і арганізацый, больш чым 30 сацыялістычных і сацыял-дэмакратычных партый, 60 нацыянальна-дэмакратычных партый і нацыянальна-вызваленчых рухаў, каля 70 камуністычных і рабочых партый. Астаннія ўдзельнікі кангрэса прадстаўляюць міжнародныя арганізацыі і розныя грамадскія рухі самых розных напрамкаў. Сярод дэлегатаў больш за 200 дэпутатаў нацыянальных парламентаў.

31 кастрычніка вечарам у Крамлёўскім Палацы з'ездзі

адбылося заключнае пасяджэнне Сусветнага кангрэса міралюбівых сіл.

Пасяджэнне адкрыў прэзідэнт кангрэса Р. Чандра.

Старшыня кіруючага камітэта кангрэса Шон Макбрайд зачытаў падрыхтаваны і адобраны камітэтам дакумент «Зварот Сусветнага кангрэса міралюбівых сіл».

Дэлегаты кангрэса аднадушна прынялі гэты зварот.

Кіруючы камітэт аднагласна прыняў і перадаў на разгляд кангрэса заяву аб ажыццяўленні рэзалюцыі Савета Бяспекі ААН ад 22 і 23 кастрычніка 1973 года.

Дэлегаты кангрэса аднадушна адобрылі гэту заяву.

Старшыня Савецкага камітэта садзейнічання кангрэсу М. В. Зімянін зачытае падрыхтаванае кіруючым камітэтам камюніке Сусветнага кангрэса міралюбівых сіл «За міжнародную бяспеку і разбраенне, за нацыянальную незалежнасць, супрацоўніцтва і мір».

Гэта камюніке падрыхтавана на аснове прадстаўленых камісіямі кангрэса дакладаў.

Дэлегаты кангрэса адобрылі гэту камюніке.

Віце-старшыня кіруючага камітэта, генеральны сакратар Сусветнай федэрацыі асацыяцыі садзейнічання ААН Г. Перэра зачытае дакумент «Наступныя мерапрыемствы», прадстаўлены кіруючым камітэтам.

Дэлегаты кангрэса аднадушна прымаюць гэты дакумент.

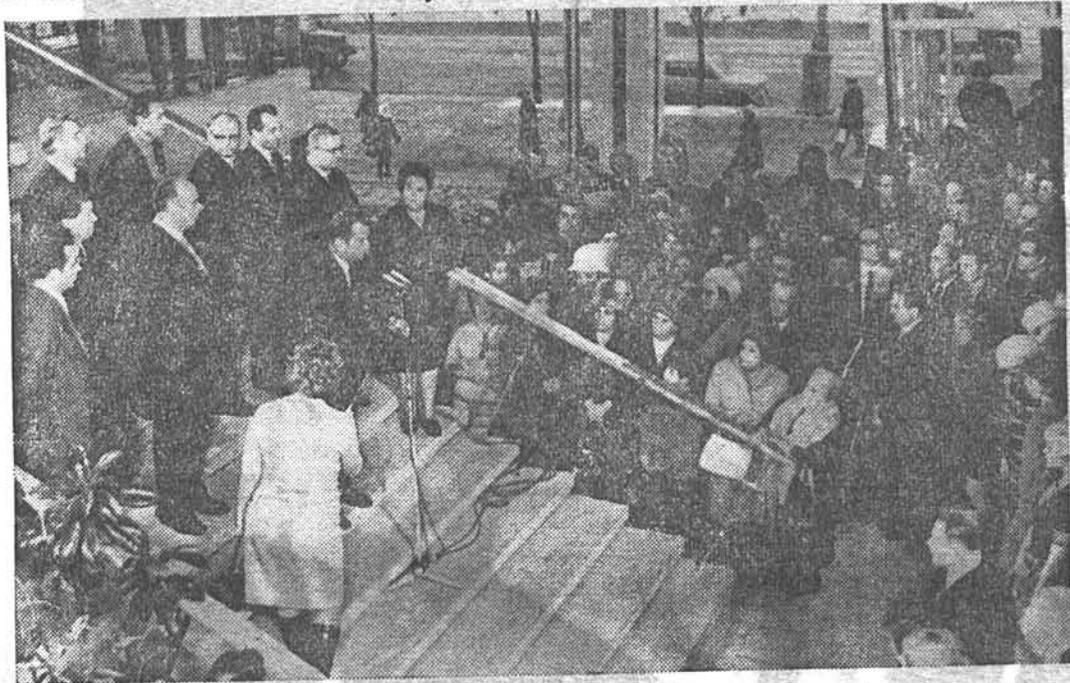
З кароткімі заявамі выступілі: прадстаўнікі генеральнага сакратара ААН Хабіб Хара, Раймон Гюйо (Францыя), Т. Субасінгх (Шры-Ланка), Р. Караме (Лібан), К. Н. Нгета (Калумбія), Камера Дамантанг (Гвінейская Рэспубліка). Прадстаўнікі раду дэлегатаў пад апладысменты дэлегатаў уручылі прэзідэнту падарункі Сусветнаму кангрэсу міралюбівых сіл.

Затым выступіў старшыня Савецкага камітэта садзейнічання кангрэсу М. В. Зімянін.

З заключным словам выступіў прэзідэнт кангрэса Р. Чандра.

На гэтым Сусветны кангрэс міралюбівых сіл закончыў работу.

ТАСС.



Гэты адмак зроблены ў час адкрыцця Палаца мастацтваў.

Фота Ул. КРУКА.

Узнагароды ўдзельнікам фестывалю

У зале пасяджэнняў Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР адбылося ўручэнне ўзнагарод удзельнікам фестывалю Беларускага мастацтва і літаратуры ў Алтайскім краі. Узнагароды ўручаў сакратар Алтайскага краявога камітэта КПСС А. Н. Неўскі.

Ганаровых граматаў Алтайскага крайкома КПСС і выканкома краявога Савета дэпутатаў працоўных удасноены рэспубліканскія саюзы кампазітараў, мастакоў, кі-

нематаграфістаў, пісьменнікаў, Беларуска дзяржаўная філармонія, Дзяржаўны народны хор БССР, вакальна-інструментальны ансамбль «Песняры», творчыя брыгады пры ўдзеле заслужаных артыстаў рэспублікі Віктара Вуячыча, Эдуарда Міцуля і лаўрэата ўсесаюзнага конкурсу Нэлі Багуслаўскай.

Ганаровыя граматы, памятныя медалі і нагрудныя знакі ўручаны народнаму артысту СССР Генадзію Цітовічу, мастацкаму кіраўніку

Белдзяржфілармоніі народнаму артысту РСФСР Васілю Сербіну, галоўнаму рэжысёру філармоніі заслужанаму артысту БССР Юрыю Ужанцаву, заслужанаму артысту БССР В. Вуячычу.

На цырымоніі ўручэння ўзнагарод прысутнічалі намеснік Старшыні Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР І. Ф. Клімаў, загадчык аддзела культуры ЦК КПБ С. В. Марцалеў, міністр культуры БССР Ю. М. Міхневіч.

БЕЛТА.

Клічуць дарогі

Адбыўся аўтарскі вечар паэтэсы Еўдакіі Лось.

Вечар адкрыў народны паэт Беларусі Пімен Панчанка.

— Творы Еўдакіі Лось, — сказаў ён, — карыстаюцца ў чытачоў заслужанай папулярнасцю, яе ўзнёсла паэзія хвалюе і вабіць, асабліва маладога чытача. Пра гэта сведчыць сёння і наша зала. Народу сабралася многа, месца не хапае, значыць, любяць у нас паэзію.

— З кожным зборнікам, — сказаў Віктар Каваленка, — сталае паэтычны голас пісьменніцы. Любоў да Радзімы, глыбокая павага і захапленне людзьмі працы і мужнасцю народа ў дні ліхалецця вайны, барацьба за мір — вось тэмы, якія сёння хваляюць паэтэсу.

А пасля выступіла Еўдакія Лось. Яна прачытала некалькі сваіх вершаў, адказала на пытанні аматараў паэзіі. На вечары таксама высту-

пілі кандыдат філалагічных навук М. Варсток і намеснік старшыні прэзідыума Таварыства культурнай сувязі з зарубажнымі краінамі В. Чарняўская.

Цікавай і змястоўнай была мастацкая частка вечара. Народная артыстка СССР А. Клімава, заслужаная артыстка БССР М. Захарэвіч, удзельніца тэатра чытальніка «Жывое слова» В. Паўлоўская і старшы выкладчык педінстытута імя Горкага А. Каляда чыталі вершы Еўдакіі Лось.

Многія творы паэтэсы пакладзены на музыку. З выкананнем песень Ю. Семянікі і Д. Смольскага выступілі народная артыстка СССР Т. Ніжнікава, лаўрэат усесаюзнага конкурсу вакалістаў Т. Ткачова, салісты Г. Геніна і А. Бокаў. Творы выконваліся ў суправаджэнні канцэртмайстра заслужанай артысткі БССР Т. Міянсаравай і кампазітара Д. Смольскага.



Няма, мабыць, у краіне такога кутка, дзе б не ведалі магучых машын, з эмблемай «МАЗ».

На Мінскім аўтазаводзе набываюць веды і працоўны спрыт аўтамабілебудаўнікі многіх братніх рэспублік. Зараз, напрыклад, тут праходзяць вытворчую прантыку маладых рабочыя Камскага аўтазавода.

На нашым здымку — наладчык рамнага цэха І. Кавалевіч (другі злева) дзеліцца вопытам з намагаўцамі Г. Смірновай, Г. Міронавай і С. Галыгіным.

Фота Ф. Лютарэвіча.

Фільм аб працаўніках палёў

Калгас «Маяк камунізма» — адна з лепшых гаспадарак у раёне. Сэлета тут пабывалі кінадакументалісты студыі «Беларусьфільм». Яны знялі работу калгаснікаў на палетках, малацільным таку, на фермах,

удзельнічалі ў свяце ўраджая. У аб'екты трапілі гвардзейцы палёў, лепшыя механізатары гаспадаркі І. Шакавец, І. Чабатар, важакі перадавых брыгад — кавалер ордэнаў Леніна і Працоўнага Чырвонага Сцяга Т. Дзятко і Н. Ясюк.

20 год старшынюе тут Герой Сацыялістычнай Працы Ф. Юданаў. Ён напісаў кнігу пра калгас, а цяпер — адзін з герояў дакументальнай стужкі «Цяжкі хлеб», прэм'ера якой днямі адбудзецца ў калгасным доме культуры.

П. БАРОДКА.

ЖЫЦЕВЫЯ ШЛЯХІ гэтых шасціх назаўсёды застануцца на карце часу.

Многа, многа гадоў назад іх паклікала ў дарогу палкае ленинскае слова, светлая ленинская справа, якой яны шчодро аддавалі і аддаюць гарачыню сваіх сэрцаў.

Паўстае ў памяці тая сустрэча ў невялікай утульнай кватэры на адной з мінскіх вуліц, дзе сабраліся члены савета ветэранаў партыі пры Заводскім РК КПБ.

Яны розныя па ўзросце. Старэйшаму — Сямёну Міхайлавічу Халіну праз тры месяцы споўніцца дзевяноста гадоў, «малодшаму», Мікалаю Васільевічу Дземянёву — семдзесят адзін.

Слухаеш расказы ветэранаў і думаеш пра тое, як біяграфія краіны ўпісалася ў іх жыццё. І, наадварот, як іх жыццё ўпісалася ў біяграфію краіны.

МІКАЛАЙ ВАСІЛЬЕВІЧ ДЗЕМЯНЁУ. Высокі, мажны, з «прафесарскай» бардой. Ён і ёсць прафесар, доктар тэхнічных навук, правадзейны член Акадэміі навук Кіргіскай ССР.

Не любіць Мікалай Васільевіч расказаць пра сябе. Тут ён становіцца скупы на слова. Маўляў, нічога асаблівага. Ну, сам уральскі, з заводскага пасёлка Чармоз. Патомны рабочы. У партыі з 1919 года...

Падлічваў — уступіў 17-гадовым юнаком. А як стаў вучоным?

— Вучоным? — усміхаецца Мікалай Васільевіч, — звычайна, як усе. І толькі заўважыўшы на майм твары разгубленасць, дадае: — я вам рэкамендую прачытаць адзін нарыс Барыса Гарбатава. Быў ён змешчаны ў «Правде» ў снежні 1933 года. Думаю, знойдзеце...

У нумары за 28 снежня — нарыс Барыса Гарбатава «Трое». «... Мікалай Дземянёў вучыўся грамаце ў двухкласным вучылішчы, у заводскім пасёлку Чармоз. Левам ён працаваў на смеццэдрабніцы, зімою — бегаў у школу. Памятае, як білі: кіем, лінейкай, шырокай пухлай далонню бацюшкі. Білі моцна...»

Далей расказаў пісьменнік, як навіла хлопца па мясцовых вёсках, дзе ён ствараў камсамольскія ячэйкі. У дваццатым маладога камуніста паслалі ў Сібір прадкамісарам, дзе ён матляўся па хлебных сёлах Алейшчыны, выграбаў збожжа з кулацкіх ям, адпраўляў яго галоднай краіне і арміі.

Тады хлопцу было не да кніг. Але жыла ў ім, сыне непісьменных рабочых, прага да ведаў.

У 1927 годзе Мікалай Васільевіч здаў конкурсны экзамен у Свядлоўскі політэхнічны інстытут.

«Чаму Мікалай Дземянёў пайшоў у тэхнічную вуну, вывучаць электрахімію? — п'саў далей Барыс Гарбатаў. — Яго біяграфія заўсёды супадала з біяграфіяй краіны. Чармозскі хлопец, ён бачыў, як на яго вачах пачыналася пераробка старога Урала. Ён разумеў, што краіне зараз патрэбны інжынеры. Ён моўчкі вучыўся матэматыцы і фізіцы і сме-ла пайшоў на конкурсны экзамен. Вучыцца яму было цяжка. У яго не было сістэматычнай сярэдняй адукацыі. Але гэта быў чалавек вольнай волі і ўпартых склуў».

Я спытаў у Мікалая Васільевіча як склаўся лёс двух іншых герояў нарыса Б. Гарбатава — Ільі Малышова і Паўла Склоева, таксама рабочых хлопцаў-бальшавікоў, што пайшлі ў навуку.

— Ілья Малышаў стаў міністрам геалогіі і аховы не-траў ССР, а Павел Склоеў — буйным інжынерам.

У 1939 годзе М. Дземянёў абараніў кандыдацкую ды-сертацыю, а ў 1947 — док-



ТЫ ПОМНІШ, ТАВАРЫШ...

тарскую. Доўгі час працаваў ва Уральскім філіяле АН ССР, а таксама ў Кіргізіі, дзе займаўся вывучэннем рэдкіх металаў. У 1965 годзе Мікалай Васільевіч прыехаў у Мінск на выкладчыцкую работу. Толькі гэтым летам ён пайшоў на пенсію. У саваце ветэранаў партыі М. Дземянёў узна-чалывае камісію па ідэалогіі. Сам часта выступае на прад-прыемствах, у навучальных установах, школах.

ПАРТЫЙНЫ СТАЖ Івана Сцяпанавіча Дз'ячэнкі — 55 гадоў. Па інтанацыях, своеасаблівай мяккай гаворцы, не цяжка здагадацца, што ён з Украіны.

— Ага, з Луганшчыны я, з сяла Белаводскага, — гаворыць Іван Сцяпанавіч. — А калі пра сацыяльнае паходжанне, дык з самай што ні ёсць галоты.

Расказае Іван Сцяпанавіч, як ваяваў салдатам у першую імперыялістычную, як спасцігаў рэвалюцыйную граматы ў акапах. Слухаю яго і мне пачынае здавацца, што пагодзіны «Чалавек з ружжом» спісаны менавіта з гэтага чалавека. Як і Іван Шадрын, ён распаўсюджваў бальшавіцкія газеты і лістоўкі, а калі гримнула Лютаўская рэвалюцыя, на салдацкіх мітынгх агітаваў павярнуць штыкі супраць Чаровага ўрада. Выбіраўся дэлегатам на армейскую канферэнцыю.

У грамадзянскую вайну біўся малады камуніст з махноўцамі, грыгор'ёўцамі, быў паранены.

У мірны час не адзін дзясатка гадоў прапрацаваў Іван Сцяпанавіч на Харкаўскім, Сталінградскім, Алтайскім трактарных заводах.

Па бацькоўскай спецыі пайшоў яго сын, які скончыў Ленінградскі політэхнічны інстытут і зараз працуе на Мінскім трактарным начальнікам зварачнай лабараторыі. І хоць Іван Сцяпанавіч даўно на пенсіі, бацька і сын часта сустракаюцца на заводзе. Стары камуніст — член парткамісіі заводскага парткома.

— Рыхтуем моладзь да прыёму ў партыю, — расказвае Іван Сцяпанавіч і крыху памаўчаўшы дадае: — цудоўная зараз моладзь, пісьменная, баявая.

СЯМЁН МІХАЙЛАВІЧ Халін і Ісак Навумавіч Баброў — таксама ветэраны-трактаразаводцы. Разам з тысячамі іншых рабочых краіны яны ажыццяўлялі ленинскую мару аб ста тысяч трактараў.

Сямён Міхайлавіч яшчэ жвавы, энергічны і, дарэчы, вельмі дасціпны чалавек. У канцы дваццатых гадоў ён быў членам бюро акружка партыі на Данбасе, выбіраўся дэлегатом XV зезда пар-

тыі ад калектыву Макееўскага металургічнага камбіната.

35 гадоў Сямён Міхайлавіч прапрацаваў на Харкаўскім, Алтайскім і Мінскім трактарных заводах. І толькі восем гадоў назад пайшоў на пенсію з пасады начальніка цэха.

У тым жа цэху ён застаўся на партыйным уліку.

— Не магу жыць без заводскіх клопатаў, — усміхаецца Сямён Міхайлавіч. Ён адзін з самых актыўных членаў савета ветэранаў партыі, які ўзначальваў 15 гадоў.

— Мы пастанавілі, — жартуе нехта з прысутных, — сустраць разам з Сямёнам Міхайлавічам двухтысячны год...

Ісаку Навумавічу Баброву ўсё жыццё шанцавала на добрых, цікавых людзей. У далёкім 1917, на фронце, быў выбраны ён дэлегатам на дзв'язіную канферэнцыю і тут упершыню пачаў яркае бальшавіцкае слова, якое глыбока запала ў сэрца маладога салдата. Прамоўца быў член партыі з 1903 года. М. Какавіхін. Праз 40 гадоў Ісак Навумавіч убачыў у «Правде» артыкул Какавіхіна аб рэвалюцыйнай рабоце ў арміі, напісаў яму. Той адгукнуўся цёплым пісьмом.

Лёс І. Баброва — лёс тысяч протых рабочых хлопцаў, якіх Савецкая ўлада вывела на шырокі прасцяг жыцця. Рабфак, потым інстытут, любімая работа.

Зараз І. Баброў член пастаяннай камісіі па прыёму ў партыю Заводскага РК КПБ, член савета ветэранаў партыі.

З ПРЫСУТНЫХ ФЭДАР Сямёнавіч Казлоў самы стары член КПСС — з чэрвеня 1917 года. А рэвалюцыйны стаж у яго яшчэ даўнейшы — з 1908 года. Менавіта тады семнаццацігадовы батрак з Пензенскай губерні, які прыехаў на заробкі ў Баку, пачаў распаўсюджваць нелегальную літаратуру.

Кожную раніцу Фэдар Сямёнавіч з трапяткой радасцю раскрывае свежы нумар «Правды». Для яго гэта газета, акрамя ўсяго іншага, і часцінка ўласнай біяграфіі. Ён помніць яе першыя нумары ў 1912 годзе, якія яму, маладому падпольшчыку, даводзілася распаўсюджваць у Баку, займацца зборам сродкаў на падтрымку бальшавіцкай газеты.

Паспытаў Фэдар Сямёнавіч і царскай турмы, хаваўся ад белгвардзейскіх шпікаў, калі па даручэнню партыйнай арганізацыі працаваў у падполлі ў Майкопе ў час грамадзянскай вайны. На радзіме, на Пензеншчыне, у 1918 біўся з эсэраўскімі бандамі.

Прайшоў Фэдар Сямёнавіч

тры вайны. На апошнюю, Айчынную, нягледзячы на пажылыя гады, пайшоў добраахвотнікам, быў сапёрам.

Ён і зараз у страі — адзін з актыўнейшых членаў савета ветэранаў партыі.

ПРОЗВІШЧА КАН-СТАНЦІНА Дзянісавіча Грыгор'ева я сустрэкаў у дзсятках кніг, нарысаў, артыкулаў, прысвечаных Мінскаму падполлю ў гады Вялікай Айчыннай вайны, дзе яно стаяла побач з праслаўленымі імёнамі І. Казінца, М. Кедышкі, Я. Клумава і іншых.

Але, ідучы на сустрэчу са старымі камуністамі, не падзраваў, што гаспадар кватэры, дзе яны сабраліся, першы намеснік старшыні савета ветэранаў партыі Грыгор'еў і ёсць той самы Грыгор'еў — Катай, адзін з першых арганізатараў Мінскага падпольнага гаркома партыі, папленнік і сябра легендарнага Ісака Казінца.

І вось я слухаю расказ Канстанціна Дзянісавіча аб незабытых падзеях.

Тут я павінен зрабіць адну агаворку. Шырока апісана падпольная дзейнасць К. Грыгор'ева, але я нідзе не чытаў пра яго ранейшае жыццё, а яно, як аказалася, такое ж бурлівае і гераічнае.

Канстанцін Дзянісавіч — піцерскі рабочы. І дзед яго і бацька з пяцію братамі ўсё жыццё «пратрублілі» на Пуццлаўскім заводзе.

У 1909 годзе ў лафетна-снараднай майстэрні завода побач з бацькам стаў працаваць 14-гадовы Косця.

3 ліпеня 1914 года невысокі каржакаваты хлопец Канстанцін Грыгор'еў у ліку 36 рабочых быў арыштаваны жандармерый на пуццлаўскіх барыкадах у час хваляванняў рабочых. На судзе пракурор патрабаваў для ўсіх катаржных работ.

Каля двух гадоў Канстанцін і яго таварышы, закаваныя ў кайданы, здабывалі мармур у далёкай Вяцкай губерні.

У шаснаццатым, у разгар вайны, маладых катаржан пагрузілі ў вагоны і прывезлі ў Беларусь, дзе залічылі ў штрафную каманду.

Кастрычніцкая рэвалюцыя застала Канстанціна Дзянісавіча ў Пскове. Калі на горад пачалі наступаць немцы, Грыгор'еў, які працаваў у радыётэлеграфнай майстэрні, арганізаваў эвакуацыю абсталавання ў Маскву. Потым лёс занёс хлопца ў Казань, дзе ён у бурлівым 19-м стаў членам Камуністычнай партыі.

Маладой рэспубліцы патрэбны былі новыя кадры літаральна ва ўсіх галінах народнай гаспадаркі. Ідзе Канстанцін Дзянісавіч пра-

цаваць у нафтавую прамысловасць. Неўзабаве яго прызначаюць кіраўніком нафта-сіндыката Татарскай рэспублікі. Было тады Грыгор'еву трыццаць гадоў.

Потым яго накіроўваюць у Баку на вучобу ў нафтавую прамакадэмію, а пасля яе заканчэння — у Мінск, дзе Канстанцін Дзянісавіч заняў пасаду кіраўніка трэста «Галоўнафтазбыт».

За год да вайны ў трэст па накіраванню з Масквы прыехаў чарнавокі малады чалавек са смаленым чубам. Адрэкамендаваўся: Ісай Казінец. Інжынер-нафтавік. Адсюль ён павінен быў ехаць працаваць у Беластоцкую кантору нафтазбыту. Пакуль афармляліся дакументы, Казінец спыніўся на кватэры свайго непасрэднага начальніка Грыгор'ева.

— Ведаеце, ён палюбіўся нам з першай минуты, — уступае ў размову жонка Канстанціна Дзянісавіча Людміла Міхайлаўна Кашычкіна (дарэчы, таксама вядомая мінская падпольшчыца ў гады вайны; яна адна з галоўных гераінь дакументальнай аповесці А. Ус і А. Уладзіміравай («Вікторыя») — на дзіва рухавы, энергічны, адукаваны — добра валодаў некалькімі мовамі, ён ствараў вакол сябе атмасферу добра-зыхлівасці і даверу.

Неўзабаве Казінец паехаў. У першыя дні вайны Грыгор'евы пайшлі з палаючага горада ў напрамку да Барысава, але там ужо былі фашысты. Давялося вяртацца назад. У Мінску, на месцы, дзе стаў іх дом, дымілася папалішча. На ўцалелай цудам ад агню сядзе было напісана вугалем: «Дзе вы? Я знаходжуся на вуліцы Берсана, 12. Валерый».

Канстанцін Дзянісавіч адразу здагадаўся, што вестка ад Казінца, бо калі ён знаёміўся з Грыгор'евымі, то прасіў называць яго Валерыем, — так клікалі Ісаю ў дзіцячым доме.

Праз некалькі дзён яны сустрэліся. Ісай Паўлавіч прапанаваў некалькі планаў арганізацыі антыфашыскага падполля.

У Мінску была арганізавана падпольная група так званых нафтавікоў — з бліжэйшых таварышаў Грыгор'ева. Падпольшчыні друкавалі лістоўкі і распаўсюджвалі іх сярод насельніцтва, пачалі арганізоўваць дыверсіі супраць акупацыйных войск.

Неўзабаве быў створан першы падпольны гарком партыі, членам якога стаў І Грыгор'еў...

Канстанцін Дзянісавіч расказвае аб падзеях тых часоў і вельмі хвалюецца.

Пераводжу гаворку на іншае. Цікаўлюся справамі савета ветэранаў партыі. Канстанцін Дзянісавіч увесь ва ўладзе ўспамінаў і не адразу чуе маё пытанне. Потым адказвае.

— Нашы справы? На месцы не сядзім, Вуні нядаўна правярылі выхавальную работу ў інтэрнаце 5-га будтрэста. Чытаем лекцыі, сустракаемся з моладдзю, вучымі, дапамагаем райкому партыі рыхтаваць людзей да прыёму ў партыю і г. д.

Людміла Міхайлаўна гаворыць мужу, што нядаўна званілі з энергетычнага тэхнікума, прасілі прыслаць лектара.

— Ну вось, бачыце? — усміхаецца Канстанцін Дзянісавіч. — І гэтак цэлы дзень.

А мне хочацца дадаць — «І гэтак усё жыццё, без ніводнага прывалу».

М. ЗАМСКІ.

Кожнаму з іх ёсць пра што расказаць. Злева направа: М. В. Дземянёў, К. Д. Грыгор'еў, І. С. Дз'ячэнка, І. Н. Баброў, С. М. Халін і Ф. С. Казлоў.

Фота Ул. КРУКА.

ДЗЕЯЧЫ ЛІТАРАТУРЫ І МАСТАЦТВА, РАБОТНІКІ КУЛЬТУРЫ! ВЫСОКА НЯСІЦЕ СЦЯГ ПАРТЫЙНА-
СЦІ І НАРОДНАСЦІ САВЕЦКАГА МАСТАЦТВА, УДАСКАНАЛЬВАЙЦЕ МАСТАЦКАЕ МАЙСТЭРСТВА, АД-
ДАВАЙЦЕ СВАЕ ЗДОЛЬНАСЦІ ВЫХАВАННЮ БУДАЎНІКОЎ КАМУНІЗМА!

(З Заклікаў ЦК КПСС да 56-й гадавіны Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі)

Пятрусь БРОЎКА



3
ПАЭТЫЧНАГА
СШЫТКА

А НАС УСІХ
ЖЫЦЦЁ ВЯЛО...

Змагаліся мы колькі сілы
За шчасце свету і дабро.
Нас рэвалюцыя натхніла
І пасадзіла за пяро.

Нас шмат у час той пачыналі,
Сардэчных слоў чакаў народ,
А з нас, між іншым, жартавалі:
— Міхась Чарот, а з ім пяцьсот.

І я хадзіў у пяцісотцы,
Нямала й перайшоў дарог,
І я — у першай пяцігодцы
Трубіў па цэхах так, як мог.

І я, на сходках, на вясковых,
Махрой закураны не раз,
Зарыфмаваным хутка словам —
Агітаваў ісці ў калгас.

Хоць невялікія прамойцы,
Ды вершамі да сэрца йшлі,
Былі мы ўсе «маладнякоўцы»
І шмат каго з сабой вялі.

Нам не здавалася цяжкаю
Перабудова часам тым,
Бо ўсё, што нова, маладое,
Было нам родным, дарагім.

Нас білі ў грудзі грозна хвалі,
Жаданне ж іх прайсці расло,
Жыццё мы весці спрабавалі,
А нас усіх жыццё вяло!

ПРАВАДЫ

Вісяць між гор, вісяць між скалаў,
Гудуць між стэпаў і бароў,
Як пагляджу, дык іх нямала,
Па-над зямлёю правадоў.

І ў позні час і рана-рана,
І ў цішыню і між віхрой —
Нясучь святло, цяпло старанна,
Людзей яднаюць для размоў.

Вось гэта — поступ веку значны,
І прычакаем шмат чаго,

А колькі правадоў нябачных
Ідзе ад сэрца, ад майго.

Каб людзям кроплю хоць малую
Свайго святла, цяпла дадаць...
І вельмі, вельмі я сумую,
Калі адказу не чуваць!

КАЛІ ТАБЕ БЫВАЕ СУМНА...

Калі табе бывае сумна, дык ты не падай
у адчай.
Ты паглядзі, які вясёлы паміж узгоркамі
ручай —
Усё раскрыта, што ён мае, уся краса ажно
да дна,

А ты паслухай, ты паслухай, а што за
срэбра-гамана!
Калі табе бывае сумна, дык ты не вешай
галавы,
Ты паглядзі на сенажаці, на колер кветак
і травы,

А, што за кветкі, што за кветкі, у кожнай
свой адметны твар,
А, што за пах, калі адчуеш — у сэрцы
ўзнімецца пажар!

Калі табе бывае сумна, не выклікай
пакутных слёз,
А ты прыгледзься, ты прыгледзься да стану
тоненькіх бяроз —
Плывуць у свет, што ні галіна, дык па
зялёнаму вяслу,
І кожны ліст нібы спявае жыццё
падзяку і хвалу!

Лёсанід ДАЙНЕКА



ІДУЦЬ САЛДАТЫ

Быў гром, як буйвал вастрарогі,
Блішчэў з-за хмар маланкі нож,
Ды сціхла ўсё. І па дарозе
Ідуць салдаты басанож.

Гарыць блакіт, вясновы, чысты,
Вясёлка ў небе, як салют.
Ідуць салдаты, смеючыся
І парушаючы статут.

Ідуць па лузе, не па пляцы,
Каманды не чуто: Раз! Два!
Ідуць салдаты, І між пальцаў
Пралазіць мокрая трава.

Ах, як і весела і добра,
Нібыта ўпершыню ў жыцці,
Ім, васемнаццацігадовым,
Па цёпрых лужынах ісці.

Сляпой бядой, свінцовым ліўнем
Не абпякала іх вайна.
Дазволь жа ім шчэ хоць хвілінкі
Прайсці вось гэтак, старшына.

Не бой грыміць — дзятлы ў лесе.
Не чорны дым — туман плыве.
Не па агні, не па жалезе —
Ідуць салдаты па траве.

Пасля доўгай дарогі,
І пякучай нуды,

І балючай трывогі
Зноў прыйду я сюды.

Каля соннага дому
Лёгкі крок прыпыню.
Хай ні бурай, ні громам
Не ўзарве цішыню.

Хай шапоча сасоннік,
У лузе фыркае конь.
І няхай у патроннік
Не ўваходзіць патрон.

Аж пакуль не засвеціць
Зорка новага дня,
Тут, дзе спяць маё дзеці,
Хай жыцьце цішыня.

Я над сном іх, над ложкам,
Пакуль поўнач праб'е,
Устану дрэвам трывожным,
Павартую яе.

Запомні ў шчасці альбо ў горы,
Сярод вясны, сярод зімы,
Што выраслі з табою мы
Не ў беспаветранай прасторы.
Што тым, да нас, было цяжэй,
Ноч за вякі была даўжэй.
Плячом к плячу, рука ў руку
Яны ішлі па цаліку.
Іх вецер снегам засыпаў.
І нехта ў снезе замяраў.
Быў лёд на шчоках, як кара.
...Успомні іх каля кастра.

ЧАЙКІ

Галосіць чайкі зноў і зноў,
І людзі мудрыя гавораць,
Што плачуць душы маракоў,
Якія стрэлі смерць у моры.
Ці верыць гэтаму, ці не?
Ды ў шуме хваль, пад небам шэрым
Кое сэрца не кране
Сумотных чаек галашэнне?
Яны ляцяць за небасхіл

І да вады з вышынь ныраюць.
Ім, быццам не хапае сіл,
Паветра, быццам, не хапае.
З адчайнай горыччу, з тугой
Іх крык разносіцца ахрыплы.
Яны між небам і вадой,
Як паміж Сцылай і Харыбдай.

Не, не забыць той снег суровы
І маразоў, што лютавалі...
Удовы ехалі ў дровы,
Сякеры ў лесе пагублялі.

А ў лес сабраўшыся, у дадатак
Забыліся яны пра пілы.
Пасталі сумна, вінавата
І ціхенька загаласілі.

Ішло найсцяж скупое рэха.
Лес камянеў жалобай тою.
Ды дроў ніколі не нарэзаць
Слязой, хоць нават залатою.

Стаялі, ўцехі слоў не чулі,
І не яны былі павінны,
Што іх мужы навек заснулі
Хто пад Масквой, хто пад Берлінам.

І я маліў: пашлі ім, лесе,
Не, не жыццёвае ўдачы,
А хоць галля, дамоў завезці,
А хоць яловага ламачча.

ТВОРЫ — ДЗЕЦЯМ

На апошнім пасяджэнні сенцы дзіцячай літаратуры былі абмеркаваны творы празаікаў Міколы Корзуна і Рыгора Ігнаценкі. Письменнік С. Міхальчук адзначыў, што М. Корзун імкнецца расказаць маленькім чытачам пра цікавых людзей, цікавыя падзеі. У кніжцы «Віця Сітніца» ён стварыў запамінальны вобраз героя-піянера. А. Якімовіч, А. Пальчэўскі, М. Чарняўскі гаварылі і пра вартасці і пра недахопы ў творчасці маладога празаіка, параілі

яму больш працаваць над словам.

Творы Р. Ігнаценкі прааналізаваў В. Хомчанка. Ён падкрэсліў, што празаік мае сваю тэму — хараство роднай прыроды. Апаўданны Р. Ігнаценкі — невялікія эцюды, мініяцюры, яны грунтуюцца на ўласных назіраннях. Аб творчасці Р. Ігнаценкі гаварылі Я. Бяганская, Э. Агняцет, Ул. Юрэвіч, П. Навалёў, А. Пальчэўскі. Яны рэкамендавалі аўтару пераадольваць недахопы стылю.



ДАРОГАМІ ВАЙНЫ

Рыгор НЯХАЙ



Сёлета спаўняцца трыццаць год з дня вызвалення сталіцы Савецкай Украіны горада Кіева ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў. Было гэта ў дні Кастрычніцкіх свят. Прапануючы тым урывак з аповесці аб тым незабытым часе.

Аўтар.

ЧОРНАЯ густая ноч злілася са стэпам. Звычайна, такія ночы называюць глухімі. Яно то так. Над зямлёй нависла непрагляднае цяжкае неба. І не відаць, дзе канцацца яно, а дзе пачынаецца зямля. Але ж гэтую ноч ніяк нельга назваць глухой. Далёка на поўдні, вызначаючы вогненную лінію фронта, відаць водбліскі пажарышчаў, усё кіпіць, нібы ў катле. Не моўкне перадаваць. Адтуль даносяцца цяжкія выбухі і гул. Не, не глухая гэта ноч, як і ўсе ночы вайны.

Перадавая спачатку была ў нас наперадзе, потым збоку, а цяпер асталася за імі.

Гэтая цёмная асенняя ноч зрабілася нашым саюзнікам. Яна надзейна прыкрывае разведбатаў, які палывымі дарогамі, а то і без дарог заходзіць у тыл немцам. Раніцай ён зняцку павінен атакаваць горад, да якога ўжо недалёка, захапіць вузлавя пункты і трымацца, пакуль не падыдуць нашы перадавыя часткі. А потым зноў наперад да старой граніцы. Большасць з нашых хлопцаў прайшлі ўжо гэтым шляхам на ўсход у горкім сорак першым годзе, і тады яны, прабіваючыся з акружэння, згаралі ад нявісіці да ворага, не разумеючы яшчэ, што здарылася, чаму так сталася і стараліся пераканаць сябе і другіх: «Не, гэта не канец! Гэта толькі пачатак...». І вось ідуць хлопцы адзін за адным цяпер на захад — абстраляны салдаты-сталінградцы, былыя пагранічнікі, нядаўнія партызаны. Розныя баявыя шляхі прайшлі яны, пакуль не сабраліся зноў у адну калону, і спяшаюцца на захад, у тым кірунку, адкуль пачалася вайна, каб закончыць яе.

У калоне цішыня. Кожны думае аб сваім. Людзям ёсць аб чым пагаварыць, ёсць аб чым успомніць. Але ні гаварыць, ні курцыць, ні бразгаць зброяй нельга. Наш паход павінен астацца для ворага непрыкметным, нечаканым. Мы можам кожны сабе толькі думаць, успамінаць ды пільна прыслухоўвацца да кожнага незнаёмага шолуху, да болю ў вачах, узіраючыся ў начную цемру...

Некалькі дзён таму назад мы вызвалілі Кіев. І гэтая падзея для кожнага з нас цяпер была найвялікшай у жыцці, асабліва для партызан і падпольшчыкаў, хто непасрэдна, дзень у дзень, на кожным кроку рызыкуючы жыццём, рыхтаваў гэтую падзею, з неадраваў чаканнем гэтага дня. Тады ў часе бою за горад я зусім нечакана сустрэўся са сваім земляком Сцяпанам, палкоўнікам, камандзірам гвардзейскай танкавай брыгады. Мы бачыліся і сябравалі з ім яшчэ ў Мінску, калі ён быў курсантам, а я — студэнтам. Ды што бачыліся? Жылі на суседства ў адным студэнцкім інтэрнаце, пакуль не абвешчаны быў набор добраахвотнікаў у ваенную школу. І Сцяпан першым падаў заяву. Відаць, не без падстаў лічыў ён армію сваім галоўным прызначаннем. Плячымі, прыземісты, дужы, ён не ўмяшчаўся ў сваім адзенні. Такім бываюць толькі вясковыя хлопцы — самародкі, якія з маленства прывыклі пра-

цаваць у полі, гуць дугі і палазы, або быць малатабойцамі ў кузі.

Адходзячы ў ваенную школу, ён нам казаў: — Хіба нам дзяцей вучыць, хлопцы? Не, аддадзім гэтае права жанчынам. Хай яны вучаць. Не такія цяпер часы... Сваю дарогу трэба выбіраць адразу. Я рашыў у армію...

— І мы пойдзем, калі спатрэбіцца.

— Ты? — адказаў ён мне. — Вецер дэмухне і паваліцца. Нам патрэбны во!

Ён сціснуў кулак і сцягнуў руку. Яна ўспучылася жалезнымі мускуламі.

— Так што, хлопцы, раю і вам падумаць...

Так мы тады рассталіся, а сустрэліся праз дзесяць год. І як сустрэліся!

Мы, учараннія партызаны, уліліся ў агульную армейскую пільну на Кіев. На Кіев! — гэта было поклічам сэрца, заповітнай марай.

Нашы хлопцы ляжалі за перакуленым трамвайным вагонам і вялі агонь у бок Пятэрска. Навокал усё гарэла і грукатала. У вушах звінела. Цяжка было лацць адзін аднаго. Пры перабенках пад нагамі хрустала бітае шкло, блыталіся скруткі дроту, апыкала гарачая маставая.

Раптам з дыму і гары вынырнулі нашы танкі. І на наша здзіўленне ішлі яны не адкуль-небудзь, а з захаду, з боку Святошына; а мы знаходзіліся недалёка ад Дняпра. Танкі ішлі з адкрытымі люкамі, і над кожным узвышалася постаць танкіста ў шлема і камбінезоне. Інакш, мусіць, цяжка было арыентавацца сярод задымленых руін горада. Пярэдні танк спыніўся паводаль сцяны палацачага дома, і статы дзюнк спрытна сконуў на зямлю. Пачаў абходжваць танк, прыглядацца да кожнай дробязі, як шафёр пасля доўгай дарогі. Адзін за адным падыходзілі другія танкі і станавіліся ў рад.

Мы з радасцю падбеглі да іх.

— Прывітанне, хлопцы! Што там?

— Парадак у танкавых часцях! — не адрываючыся ад танка адказаў немалады ўжо танкіст. А, магчыма, і малады, толькі замурзаны і ўспацель, разгарачаны боем.

— Закурым?

— Давай, каб дома не журыліся.

Беручы кісет, танкіст зірнуў на мяне. Нешта знаёмае мілганула на яго твары. Поўныя шчокі, крыху прыплюснуты нос. І каржакаватая постаць.

— Адкуль вы такія, як з канпель выскачылі? — разглядаючы наша стракатае адзенне, здзіўліўся ён. — Што? І ў горадзе партызаніць збіраецеся?

— Не паспелі абмундзіравацца. Не да гэтага.

— Ну, і арлы, — пакруціў ён галавой. — Даўно з лесу?

— Наладзілі пераправу і за вамі. А да гэтага плацдарм памагалі трымаць...

— Цікава, — неяк проста, па-хлпечаму, сказаў ён. Зірнуў у той бок, дзе не змаўчала страляніна. — Агрызаюцца, шыбенікі. Не хочучь расставалі з горадам. Але вось падыдуць мае трыццацьчацвёркі, мы фашыстам костачкі палічым. Так дадзім прыкурцыць, што аж да Берліна смаліць будучь.

На ўсім відаць было, што ён — старшы, бо да яго падыходзілі камандзіры танкаў, казыралі, дакладвалі. Між іншым, у каго-каго, а ў танкістаў у часе бою найцяжэй разабрацца пабочнаму, хто з іх старшы, а хто малодшы па званню. Ва ўсіх аднолькавыя шлемы і камбінезоны, усе аднолькава замурзаныя. А ў нашага танкіста яшчэ былі два залатыя пярэднія зубы.

Я прыслухоўваўся да яго гаворкі і ўсё больш упэўніваўся, што ён беларус. Ніхто больш з такім смакам не мог вымаўляць словы: браток, шэльма, шыбенік. Гара з гарой не сыходзіцца... І я адважыўся:

— Вас, здаецца, завуць Сцяпан, ды яшчэ

Хведараў сын? І павінны помніць Савецкую, 119.

— Студэнці інтэрнат?

— Во, во. Ну, той самы, дзе мы колісь жылі.

— А хто ж ты такі, шэльма? Ніяк не прыпомню, хоць і бачу нешта знаёмае.

— Я, напрыклад, Людчык Васіль, а цябе, мусіць, завуць Сцяпан, ды яшчэ Хведаравіч...

Танкіст распыліўся ў такой радаснай усмешцы, што аж залатыя зубы засвяціліся.

— Здароў, землячок, каб цябе качкі тапталі. Колькі год, колькі зім, — сціснуў ён мяне ў абдымках, як мядзведзь з Бярэзінскага запаведніка.

— Давай у маю брыгаду. Абавізкова давай. Першым у бой пашлю... От пабачыш...

— Дзякую за такую ласку. Вызвалім горад, пройдзем праз ваенкамат.

— І ў трэцюю гвардзейскую танкавую. Я там цябе знайду. І хлопцаў беры.

Танкісты спяшаліся. Калі ўся брыгада сабралася на плошчы, Сцяпан Хведаравіч скамандаваў:

— Па конях!

Пад коньмі ён, вядома, разумеў танкі. Перад тым, як закрыць люк, ён кінуў, павярнуўшы галаву ў мой бок:

— Землячок! Умова астаецца ў сіле. Потым пагаворым.

Танкі паймчаліся адзін за адным у бок Васількоўскай шапы. Вось так цацяплела ў мяне па сэрцы. Выхрам носіцца па перадавой Сцяпан Хведаравіч, цясніць, б'е ворага. Загартаваўся, узмужнеў. Загрымела, загуло ў тым баку, куды пайшла яго брыгада.

Аднавілі наступленне і мы, ачышчаючы ад гітлераўцаў дом за домам, квартал за кварталам.

Калі бой заціх, і немцы адкаціліся некуды за горад, прыціхлы горад яшчэ дыхаў жарам і дымам. Дагаралі будынк. Калі іх мітусіліся жыхары і вяскоўцы. Людзі яшчэ не апамяталіся ад таго, што адбылося. Але ў горадзе ўжо адчувалася цвёрдая рука тых, хто адказваў за парадак.

У горад вярталася жыццё. Я выйшаў на бераг Дняпра. Дрэвы з пажоўклым і дачасна асьпанымі лістамі пачарнелі. На кожным кроку пакрэманая зямля і руіны. Нібы пасля гарачага бою ўсё стамілася і заснула. Над Дняпром стаў халодны вязкі туман. Але ён быў ціхі. Іменна, ціхі. З таго боку плылі адзінкі чаўны і наспех збітыя плыты, запоўненыя хатнім скарбам, тым невялікім набыткам, які маглі захаваць людзі пры акупантах. Людзі сталі ў поўны рост з шастам і вёсламі ў руках і пільна ўзіраліся ў высокі правы бераг, мусіць, хацелі хутчэй пабачыць, што там робіцца ў іх, дома, чым сустрэне іх родны горад. Магчыма, сярэд іх ёсць і сем'і з нашага партызанскага лагера. Лісныя жыхары. Што ж, пара, пара дадому. Час настаў...

Цяжка ім будзе прыставаць да берагу. Ён увесь узараны вайной, аплечены калючым дротам, усыпан разбуранымі ўмацаваннямі. Значыцца, немцы чакалі нас адсюль, а мы прыйшлі з другога боку, хоць і там быў дрот, былі ўмацаванні.

Хацелася пабываць усюды: на былых явачных кватэрах, знайсці сям'ю Палкоўніка — бабульку і трохрадовую дачушку, бо жонка яго і старэйшы сын загінулі ў гестапа, і сам ён загінуў...

На явачнай — адзінка, пуста. Асталася двухпавярховая прыбудова да каменнай сцяны, гараж, якім мы карысталіся. Паспрабаваў уляці, як загінулі нашы хлопцы. Засада была вось тут каля пад'езда ў двары. Хлопцаў на машыне прапусцілі ў двор і замкнулі. Адкуль яны адстрэльваліся ў перадемяротны час — сведчаць рэшткі абугленай машыны. Цяпер ужо ні ў кога не распытаеш, як яно было на-самой справе...

Знайшоўся будынак, дзе павінна была жыць дачка Палкоўніка з бабулькай. Але дом гарэў. І нікога з жыхароў паблізу не было. Людзі, напэўна, разбрыліся, хто куды. Дзе іх цяпер шукаць? Просьба баявога сябра не выканана і цяпер прыйдзеца пакутваць усё жыццё, калі не ўдасца адшукаць іх пасля вайны...

Загінуў ён гераічна...

Было гэта нядаўна, летам. Наша партызанская група, выконваючы заданне, панесла вількія страты ў баі з акупантамі. Мы вярталіся на сваю базу за Прыпяць. Ішлі ў абход Кіева і нам абавязкова трэба было перайсці Нытомірскую шапу. І тут усё пачалося. Днём яна была ў няспынным руху, а ноччу аціхала. Мы набліжались да яе палымі дарогамі надвечоркам паміж росных жытоў, калі ўжо і жаўранкі перастаюць спяваць. Наперадзе на самай шапы ляжала вялікая вёска. Мы былі тут упершыню і спыніліся параіцца.

— Будзем абыходзіць ці пойдзем праз вёску? — спытаў я ў Палкоўніка.

— Навошта абыходзіць? — адказаў ён, як заўсёды ваяўніча. — Мы вольныя казакі: сёкануў шаблякай і пайшоў...

Падышлі да вёскі, прыслухаліся. Цішыня. Толькі што сцямнела, і нідзе ніводнага агенчыка. Людзі прыталіся ў цішыні сваіх хат.

Мы з Палкоўнікам зайшлі ў хату, у якой ледзь трымцеў каганец. Сустрэла дэтка, што ўкладвала дзяцей спаць. У змроку не відаць было, спалохалася яна нас, ці абрадалася. Мусіць, напалохалася, бо хто будзе рады незнаёмым узброеным людзям у такі позні і небяспечны час? Спачатку спыталі, як завецца вёска і ці далёка да Кіева.

— Да Кіева кіламетраў, можа, дваццаць. А вы, відаць, негутаішыя?

— Якая вам розніца? Лепш скажыце, што там за будыніна сведзіцца на ўзгорку?

— Мусіць, партызаны? Да нас яны яшчэ ніколі не заходзілі. Праўда, на тым баку нашы ёсць, усё хочучь маслазавод разбіць. Той, што агнямі сведзіцца. Дык кожную ноч бой. Нават з Кіева немцы прыязджаюць дзяжурыць. Там у іх аकोпі ёсць.

— Дык гэта ўсё ж маслазавод? — пераглынуліся мы з Палкоўнікам.

(Заканчэнне на 7 стар.)

«ХАІ помняць усе старонкі гісторыі нашай барацьбы, барацьбы камуністаў Заходняй Беларусі за свабоду і аб'яднанне сваёй Радзімы пад сцягам БССР — састаўной часткі вялікага Саветаў Саюза», — гэтымі словамі скончыў свае ўспаміны ў зборніку мемуараў былых членаў КПЗБ — актыўных удзельнікаў рэвалюцыйнага падполля ў Заходняй Беларусі — вядомы беларускі

ва, былы член Крайовага сакрытарыяту ЦК КПЗБ прафесар Юзаф Кавальскі і іншыя выдатныя дзеячы рэвалюцыйнага руху ў Заходняй Беларусі. Гісторыя жыцця кожнага з іх — ярскі прыклад адданнага служэння справе партыі. Вось што раскажаў аб сабе Сяргей Прытыцкі:

«У чэрвені 1936 года Віленскі акруговы суд вынес мне прысуд: за рэвалюцыйную дзейнасць у радах камуністычнай партыі — да

ў камеры для смяротнікаў, а пасля ў адзіночцы нарадзіла ў мяне страх страціць мову. Каб гэтага не здарылася, я па некалькі разоў на дзень уголос перачытваў знойдзены мною шматок газеты, пакуль яго ў мяне не адабралі».

Вось так змагаліся сапраўдныя барацьбіты за народнае шчасце ў Заходняй Беларусі.

Гэтую кнігу напісалі камуністы розных нацыянальнас-



люцыйнай барацьбы большасці з гэтых людзей. Амаль кожнага па некалькі разоў арыштоўвалі, многія з іх правялі ў турмах значную частку свайго жыцця. І таму ў зборніку такое вялікае месца займаюць успаміны аб жыцці і мужнай барацьбе палітзняволеных у турмах і канцлагерах.

У кнізе ёсць шэраг артыкулаў, якія грунтоўна раскаваюць пра ролю дэмакратычнага друку ў рэвалюцыйным руху Заходняй Беларусі.

Сярод іх асабліва цікавыя ўспаміны М. Танка аб газеце «Папросту» антыфашысцкага кірунку, што выдавалася на польскай мове з удзелам прагрэсіўных дзеячоў Г. Дэмбінскага, С. Ендрыхоўскага, пісьменнікаў Е. Путраменты, А. Мікулкі, Т. Буініцкага і іншых. Дадаткам да яе была «Беларуская старонка», у рэдагаванні якой прымаў удзел М. Танк. Шмат каштоўнага таксама раскавае Максім Танк пра беларускія газеты нацыянальна-вызваленчага напрамку «Наша воля» і «Беларускі летапіс», якія адводзілі значнае месца асветленню літаратурнага жыцця Заходняй Беларусі.

Гэта яны далі дарогу ў свет многім творам В. Таўлая, П. Пестрака, вершам М. Васілька, М. Машары, А. Іверса, М. Засіма, Н. Тарас, Г. Новік і іншых.

Кніга напісана жывой літаратурнай мовай, перадае пафас рэвалюцыйнай барацьбы тых гадоў, вызначае даволі высокім узроўнем паліграфічнага выканання.

У заключэнне хочацца дадаць, што да слоў былога члена Бюро ЦК КПЗБ М. С. Арэхва, што кніга, раскрываючы новыя старонкі шматграннай дзейнасці КПЗБ, унясе свой уклад у справу рэвалюцыйных, баявых і працоўных традыцый саветскага народа, на якіх выходзіла пакаленне будаўнікоў камунізма.

Г. ВАТКОВІЧ,
П. ЗЯЛІНСКІ.

ГАДЫ ВЫПРАБАВАННЯЎ І МУЖНАСЦІ

пісьменнік П. С. Пестрак.

Менавіта гэтай высакароднай мэце: узнавіць у памяці народнай яскравую і праўдзівую карціну мужнай барацьбы працоўнага люду Заходняй Беларусі за сваё нацыянальнае і сацыяльнае вызваленне і служаць мемуары 48 ветэранаў рэвалюцыйнага руху, былых членаў КПЗБ.

Зборнік «Гады выпрабаванняў і мужнасці» не першае такога роду выданне на Беларусі. У 1958 годзе выйшаў зборнік успамінаў былых членаў КПЗБ «У суровыя гады падполля», а ў 1966 годзе — мемуары былых вязняў у Бяроза-Картузскай «Яны не сталі на калені».

Але тэма рэвалюцыйнай барацьбы заходнебеларускіх працоўных — шматгранная, вельмі багатая і надзвычай цікавая. Пра падзеі тых дзён, што і сёння кранаюць нашы сэрцы, і раскаваецца ў зборніку.

Сярод аўтараў гэтага зборніка — Сяргей Прытыцкі, Максім Танк, былы сакратар Літоўскага бюро ЦК КПЗБ І. Каросас, былы член Бюро ЦК КПЗБ М. С. Арэх.

«Гады выпрабаванняў і мужнасці». На рускай мове. Мінск, «Беларусь». 1973.

15 год зняволення; за стрэлы на судзе ў правакатара — да пакарання смерцю праз павешанне; за тое, што я нібыта адстрэльваўся ад паліцэйскіх, — да пакарання смерцю праз павешанне; за ўсе «злачынствы», разам узятыя, — да пакарання смерцю праз павешанне...

...Прысуд Віленскага акруговага суда быў апраўданы адвакатамі ў вышэйшых касацыйных судах у Варшаве. Калі гэты суд сабраўся для разгляду майёй справы, адбылася шматтысячная дэманстрацыя працоўных, якія закідалі будынак суда каменямі.

Пасля ранення і перанесенай аперацыі я ляжаў у строгай ізаляцыі ў турэмным шпіталі ў «Лукішках». Я не мог яшчэ ўставаць з ложка. У майёй камеры два разы на дзень у прысутнасці ўрача рабілі старанны вобшык. Правяралі, ці не падзілаваныя кратамі, перастуквалася падлога — ці няма падкопу? У мяне здзіралі бінты з ран і шукалі — ці не схавана што-небудзь?

У такіх умовах нельга было здабыць чырвонага матэрыялу. І калі настала 1-е Мая 1936 года, я адарваў кавалак прасціны, змачыў яго ўласнай крывёю і прымацаваў да сваёй кашулі на грудзях...

...Працяглае знаходжанне

цей. Усім ім уласцівы быў высокі дух пралетарскага інтэрнацыяналізму, усе яны змагаліся ў радах КПЗБ за агульную справу сацыялізма і нацыянальнага вызвалення.

У кнізе «Гады выпрабаванняў і мужнасці» шырэй, чым у некаторых папярэдніх выданнях, адлібстраваны інтэрнацыянальны сувязі заходнебеларускіх рабочых і сялян з працоўнымі Саветскай Беларусі, іх барацьба ў абарону першай пралетарскай дзяржавы — СССР.

У гэтым сэнсе цікавыя для чытача ўспаміны В. П. Ласковіча. Ён апавядае аб тым, як брэсцкія камсамольцы, брэсцкая моладзь выкарыстоўвала кожны выпадак для папулярызацыі і абароны Саветскай краіны. Гэта і сустрэча А. М. Горкага, які ў маі 1931 года вяртаўся з-за мяжы (праз Брэст, Баранавічы і Негарэлае) на радзіму, і арганізаваная камсамольцамі палітычная дэманстрацыя працоўных Брэста ў абарону СССР, звязаная з прыездам у горад прэзідэнта Польшчы Масыціцкага, і разгон антысаветскага зборышча белавардзейцаў на чале з генералам Булак-Булахавічам у кінатэатры «Адрыя»...

Усе матэрыялы, змешчаныя ў кнізе, маюць вялікую каштоўнасць і цікавасць і

для шырокага кола чытачоў, і асабліва для даследчыкаў рэвалюцыйнага руху ў Заходняй Беларусі, прапагандыстаў. Так, упершыню апублікаваны звесткі аб партыйнай школе КПЗБ, створанай у Мінску па рашэнню Бюро дапамогі Кампартыі Заходняй Беларусі. Аб іх змястоўна паведамляе выкладчыца гэтай школы Ц. І. Гурвіч. Мала хто, напрыклад, ведае, што сярод выкладчыкаў школы былі пісьменнік Міхася Лынькоў* і Вера Харужая.

Раскаваючы пра гэты мала вядомы факт, Ц. І. Гурвіч паведамляе, напрыклад, такое: «У 1934 годзе ў Маскве праходзіў і з'езд пісьменнікаў, у газетах былі апублікаваны выступленні і фотаздымкі ўдзельнікаў, у тым ліку і Міхася Лынькова. Пасля з'езда на чарговых занятках на беларускай мове Лынькову было зададзена пытанне, — ці ведае ён творы Лынькова, і як ён іх ацэньвае. Той адказаў, што, здаецца, нічога сабе піша Лынькоў. Слухачы расмяяліся і напрасілі яго пачытаць творы».

Вельмі добра, што ў кнізе дадзены бібліяграфічныя даведкі пра аўтараў. Гэтыя кароткія даведкі сведчаць пра вельмі цяжкі шлях рэва-

* Паколькі гэта была школа КПЗБ М. Ц. Лынькоў, выступаючы там, карыстаўся псеўданімам Вельскі.

Кніга «Зялёны трохкутнік» напісана прафесійным журналістам. Але, чытаючы яе, менш за ўсё памятаеш аб тым, што яна ўзнікла ў выніку чарговага рэдакцыйнага задання. Задуму сваіх нарысаў Л. Левановіч выношваў, відаць, на працягу некалькіх гадоў. Па абавязку службы яму, вядома, даводзілася ездзіць у камандзіроўкі па самых розных заданнях, але, збіраючы факты для запісанага ў рэдакцыі матэрыялу, ён запісваў у свой журналісцкі бланк і тое, што хвалявала яго працягла час. І калі б перавесці маршрут нарысаў у кіламетры, то, напэўна, лічба атрымаецца салідная. Але не будзем займацца бухгалтэрскімі падлікамі. Для нас важней адзначыць тое, што журналіст вынасіў, выселіў у душы сваю тэму, унутрана зросся са сваім матэрыялам і гэта сталася прычынай таго, што гаворка ў нарысах Л. Левановіча атрымалася грунтоўная і ўсхваляваная.

Яго нарысы далёкія ад бяспаснага апісальніцтва. Левановіч імкнецца адшукаць тэму і праблемы нашага жыцця, якія застаюцца невядомымі шырокай грамадскасці, даследуе рэчаіснасць, падтрымліваючы новае і, адначасова, адмаўляючы тое,

Леанід Левановіч. «Зялёны трохкутнік». Нарысы. Мінск, «Мастацкая літаратура», 1973.



што аджыло і ўстарэла. Яго нарысы цікавыя як узятым матэрыялам, так і аўтарскімі адносінамі да яго. Аўтар шчыры і прамы ў сваіх разважаннях — ён адкрыта выклікае ўласную пазіцыю, выносіць сваё разуменне ўзятых праблем. Магчыма, ён у сім-тым памыляецца, але нельга адмовіць аднаго — актуальнасці тых праблем, якія закранаюць у кнізе «Зялёны трохкутнік».

У яе аснову пакладзены тры нарысы — «Бульба-бульбачка», «Сад ты наш, бацюхна» і «Беларускі мёд». Большасці чытачам, магчыма, вядомы звесткі пра тое, як марудна і неахвотна прыжывалася заможная па-

ВОКАМ РУПЛІВАГА ГАСПАДАРА

ця-бульба на еўрапейскіх палетках. Але далёка не ўсе ведаюць пра старажытны занятак нашых прашчурцаў — бортніцтва, пра тое, як чалавек асвойваў пчаларства і якую карысць з яго меў. Відаць, перад тым, як пачаць сваю кнігу, Левановіч перачытаў шмат спецыяльнай літаратуры. Таму і атрымаліся яго экскурсы ў гісторыю жывым і цікавымі. Аднак не гэтым усё ж вызначаецца галоўная вартасць нарысаў. Важнасць іх заключаецца ў праблемнасці, у бескампрамійнасці і шчырым даследаванні сучаснага становішча. Гэтыя праблемы маюць важнае гаспадарчае значэнне і, адначасова, закранаюць інтарэсы кожнага чалавека. Сапраўды, хіба мала чуюцца нараканні на тое, што нашы магазіны не заўсёды забяспечваюць па-

купнікоў добракаснай садавінай, свежым, пахучым мёдам? Усё гэта, як кажуць, бытавая штодзёнасць. Але, адштурхоўваючыся ад яе, Левановіч ідзе ў глыбіню праблемы, паказвае тую выдаткі, якія нясе наша гаспадарка, прывозячы, напрыклад, у Беларусь заморскія яблыкі і далёкаўсходні мёд, ці, скажам, недастаткова актыўна распаўсюджваючы на рэспубліцы высокакачэўнае насенне бульбы. Каб дзясці гэта, Левановіч сустракаецца з кіраўнікамі перадавых гаспадарак, спецыялістамі сельскай гаспадаркі, навуковымі супрацоўнікамі, работнікамі міністэрстваў і ўстаноў і імкнецца ў лічбах, у супастаўленні розных поглядаў і меркаванняў паказаць найбольш выйгрышныя шляхі для здзяйснення пастаўленай мэты.

Калі гаварыць пра асобу аўтара, то варта прыгадаць тое, што перад намі выступае журналіст, які ў апошні час усё больш настойліва спрабуе сілы ў жанры прозы. Я думаю, што праца ў публіцыстыцы з'явілася падступам да праявітых выступленняў. Цяга да лірычных адступленняў, спроба некалькімі штырамі даць абрысы вобраза вельмі адчувальны ў нарысах. І, дарэчы, не заўсёды апраўдваюцца спецыфікай абранага жанру. Асабліва гэта адчуваецца ў нарысе «Бульба-бульбачка» — найбольш

публіцыстычным і праблемным, насычаным фактамі, статыстычнымі лічбамі. Увага чытача тут трымаецца перш за ўсё на імкненні разам з аўтарам разабрацца ва ўзнятай, вельмі важнай і актуальнай бульбянай праблеме. І таму такія адступленні, як згадкі пра сваё басаногое дзяцінства, або падача эскізнай, няхай сабе і грамадска значнай, біяграфіі таго ці іншага эпізодычнага героя толькі расхалоджвае чытача. Такія папрокі можна зрабіць і ў адрас іншых нарысаў.

Гэта, вядома, заўвагі мімаходзь, але яны маюць непазрэднае дачыненне да нашай гаворкі. Што датычыць апошняга нарыса, то ў ім найбольш відавочна вывіліся праявітыя здольнасці аўтара. Мне асабліва спадабалася тое месца, дзе ён апісвае сямейнае жыццё пчол. Удалы мастацкі абразок!

Прыемна, што ў нарысах аўтара у асноўным арыентуецца на жывую народную гаворку, любіць трыпаць слова, умее ўдала абыграць або прывесці да месца прымаўку ці прыказку. Праўда, хаця і рэдка, але часам здараюцца ў тэксце заштампованыя сінтаксічныя канструкцыі. Але гэта між іншым. Аўтар вядзе сур'ёзную і цікавую гаворку пра актуальныя праблемы нашай сучаснасці.

Я. ЛЕЦКА.

МНЕ НЕ РАЗ даводзілася чуць, як чытае Браніслаў Спрычан свае вершы ў рабочых аўдыторыях. У кожнае слова ён укладвае столькі даверлівай шчырасці і гарахага жадання данесці свае думкі, што, здаецца, нават калі б яго вершы былі і складанымі для ўспрымання, яго б зразумелі. Зразумелі, як разумеюць людзі, калі гутарка ідзе аб добрым, прыгожым, глыбока чалавечым. Тлумачыцца гэты жывы кантакт з аўдыторыяй, мажліва, тым, што аўтар сам быў рабочы, і ў цэхах і на будаўнічых пляцоўках заўсёды свой: «І не с того ли так легко мне, что я среди рабочих — свой!». Бясспрэчна, ён мае гонар і падставу так сцвярджаць. Тэма працы трывала ўвайшла ў творчасць Б. Спрычана. І лірычны герой паэта блізка шырокаму колу чытачоў, у яго вобразе мы пазнаем цудоўныя рысы нашага сучасніка, чалавека працы.

Менавіта гэта ўбачыў у паэзіі Б. Спрычана і крытык Рыгор Броўман. У адным з артыкулаў («Вопросы литературы», № 11, 1972) ён чытае яго верш «Настаўніку коўкі», які ў свой час чуў у выкананні паэта на металургічным заводзе ў горадзе Камунарску: «Радкі гэтыя прыйшліся па густу слухачам, паэт здолеў перадаць уласцівае тут усім пачуццё павагі да майстэрства рабочага чалавека і разуменне спрадвечнай каштоўнасці «заводскай чаканкі характара».

Ці ж не гэтае пафаснае апяванне пачуцця радасці працы, імкненне паказаць «характар заводскай чаканкі» і ёсць галоўнае, самае значнае ў паэзіі Б. Спрычана? Але адкрыем новую кнігу паэта «Ясень». Ужо назвы вершаў уводзяць нас у свет яе галоўнага героя, духоўна чыстага, жыццёва актыўнага: «Гарагы цэх», «Токар», «Соль», «У катлаване», «Дойліды», «Электразваршчык»... Герой вершаў заняты нялёгкай працай. Яго рукі ствараюць матэрыяльныя каштоўнасці на зямлі. І паэт імкнецца ўславіць прыгажосць працы, але не прыхарошваючы, не перабольшваючы, а так, каб і чытачусуб'ядседніку перадалася радаснае адчуванне неабходнасці яе, яе вялікі гістарычны сэнс.

Вось верш «Соль» аб ма-

Браніслаў Спрычан. «Ясень». Вершы. На рускай мове. Мінск, «Мастацкая літаратура», 1973.

ладым кавалі, якога майстар настойліва вучыць сваёй прафесіі. Хоцацца прывесці ўвесь верш, бо ён характэрны для творчай манеры Б. Спрычана, у многім аўтабіяграфічны:

Вливалась в плечи мне усталость,
И вся в дымящемся поту
Рубаха солью пропиталась
И было солоно во рту.
А он подшучивал: «Без соли
Не только каша — жизнь пресна»,
До боли жгли меня мозоли,
Давили грохотом пресса.
А он кричал: «Ударь покрепче —
Остынуть стали не позволю!»
С тех дней даленых даже в речи
Заметно проступает соль.
Па-сутнасці, у гэтым невя-

пальцы»... І калі надыходзіць субота, калі ў рабочых інтэрнатах дзлүчаты-будаўнікі збіраюцца на танцы, цяжка надзець пярсцёнак на агрубелыя пальцы. І ўсё ж гэтыя рукі прыгожыя, не трэба іх сарамліва хаваць у кампаніі...

Разве, по-лебяжьему бела,
Не из их ладоней этан ловко
Зданые оперяет облицовка
С левого до правого крыла!
Чтоб оно в зелёных тучах
Весело, легко, неповторимо
Над землёй весеннею парило,
Открыла весь микрорайон.

У вершы «Токар» ёсць, на мой погляд, такія ўдала знойдзеныя радкі:

«СЯРОД РАБОЧИХ — СВОЙ»

лікім вершы выкладзена жыццёвае крода аўтара, яго творчая пазіцыя. Не цяжка заўважыць, знаёмчыся з творамі Б. Спрычана, што ён малое будзённае, як гераічнае. І мастацкія сродкі, якія ён ужывае, ствараючы вобраз свайго героя, эмацыянальна досыць ярка перадаюць і светлы, урачысты настрой ад усведамлення далучанасці да «вялікай арміі працы». Працай і толькі працай вымяраюцца каштоўнасці і вартасці ўсяго, што робяць, ствараюць людзі. І ёй, творчай працы, як цвёрда перакананы паэт, «в жизни наши помыслы и чувства вечно окрылять...»

Паўнай ілюстрацыяй да гэтых думак могуць служыць наступныя радкі:

Гаснут гроздь переспелых звезд,
Ты в литейный входидь утром рано.
И в кабине мостового крана
Занимаеш свой высокий пост.
Он высок не потому, что ты
Выше всех в дымящемся полете,
Главное: в работе, как в полете,
Не теряешь взятой высоты.

Хвалое ў раздзеле «Гарага арбіта» верш «Дойліды». Так і бачыш перад сабой падзявачаму пашчотныя, юныя рукі, якія «от крутой работы тяжелеют», таму што над растворам вецер цэлы дзень ды і «прутья арматурные не

Словие сопротивление металла,
Он снял зажимы, локот и красил,
И сталь улыбки парня засияла...

Паміж чалавекам і прадметам выяўляецца трывалая сувязь: дэталі жывы, «ззяе ўсмешкай» таму, што ў яе ўкладзена часцінка душы рабочага, яго творчая праца. І калі герой аднаго верша сцвярджае, што ў гарацым цэху завода, ля молата паравога «ему открылся мир вещей отнюдь не в переносном смысле», мы верым. Менавіта позіркам гэтага рабочага чалавека глядзіць паэт і ацэньвае з'явы і падзеі, што адбываюцца ў свеце: асуджае вайну і захапляецца бяспрыкладнай воінскай доблецю савецкага салдата («Ля Мухаўца», «У партызанскім краі», «Знайшоўшы ў лесе заіражаны патрон», «Курган Славы»), апявае наш сённяшні мірны дзень, святое пачуццё любові да Радзімы і родную прыроду («Корань», «Мая зямля», «На ўзлесі Іва расцвіла», «Снег», «Ясень», «На Ясельдзе» і іншыя).

Прыгадваючы тое, што напісана Б. Спрычанам рапей (кнігі «Над кручамі Сожа», «В центральном пролёте», «Ветер на откосах», «Плавака», «Черты лица»), заўважаеш — аўтар адданы сваёй мэтрістальнай тэме, тэме пра-

цы. Але акрамя гэтага яшчэ з задавальненнем канстатуеш узросшае майстэрства паэта, жаданне зжыць тыя недахопы, якія заўважала крытыка. Паэт цяпер не толькі аддае належнае металу, з якога залатыя рабочыя рукі могуць зрабіць цудоўны плуг або дэталі для станка, а глыбей заглядвае ў сутнасць рэчы, пільна даследуе яе. І вось —



адкрыццё: у метале «и добро и зло в потенциале...» Ён можа «торжественно греметь органом и трубить трубой», але можа і бязлітасна «вонзиться в сердце остриём осколка». Так вобразна асэнсуюваецца спрадвечная тэма міру і вайны.

Лірыка Б. Спрычана публіцыстычная. Але публіцыстычны пафас у ёй спалучаецца звычайна з арыгінальнымі мастацкімі вобразамі. І таму, калі чытаеш вершы аб будаўніках Лукомльскай ДРЭС, гарнях Беларускага калійнага камбіната або мужных абаронцаў Брэсцкай крэпасці, — адчуваеш пульс часу, падзяляеш усхваляванасць аўтара, яго страсны голас. Незвычайна ўражвае, напрыклад, сцена з верша «Ля Мухаўца»: наведвальнікі Брэсцкага мемарыяла прыпыніліся перад гранітнай постацю юнага байца, што пад градам варожых вульпаў за вадой да Мухаўца... Маўкліва, жалобна стаіць тут свая маці. Можа і яна не дачакалася з вайны сына?

...Она руками
Вычерпала готова сотни рек,
Только б жарку утолить,
Что в камне
Вместе с кровью заперлась навеки,
Но бессильны даже эти
руки...

І, як тонам, пранізвае

боль найвялікшай страты, боль за знявечаны вайной чалавечы лёс.

Зборнік «Ясень» — своеасаблівы лірычны дзёнік паэта, і ў ім шырока адлюстраваны дарожныя ўражання. У сваіх падарожжах па рэспубліцы В. Спрычан не мог не захапляцца багатай прыродай роднага краю, якая ў яго свядомасці, як і ў кожнага, зліваецца з паняццем Радзімы.

Как мята у межи,
Как росная смородина,
Слова
РОДНИК

И РОДИНА
Извечны и свежи.

Паэт тонка адчувае характар прыроды і ў большасці вершаў мяккімі, цёплымі і даволі дакладнымі фарбамі малюе беларускі пейзаж. Прачытайце кароткі верш «На ўзлесі» і вы амаль фізічна адчуеце момант абуджэння вясны. Уявіце і гэты першы распушаныя коцікі, і пчол-разведчыцы, і галасістых сніц, і лясны гушчар, які «в ожидании весенних ливней дышит неуютным холодком».

Можна было б падрабязней, калі б дазваляла плошча газетнай рэцэнзіі, пагаварыць аб майстэрстве паэта — аб удалых і менш удалых вобразах, своеасаблівай інструментальнасці радкоў, рытміцы верша. Так, Б. Спрычан у асноўным карыстаецца класічным ямбаем. Але з дапамогай арыгінальнай разбіўкі радкоў (і гэта не сляпое перайманне ў іншых паэтаў) ён дабіваецца свежата гучання страфаў.

Аднак, адзначаючы станоўчае ў зборніку Б. Спрычана, варта нагадаць і аб пэўных праліках. Усё ж ён яшчэ не рэалізаваў да канца тыя заўвагі, што былі выказаны яму рэцэнзентамі папярэдніх кніг. Паэт яшчэ аддае часам даніну рытарычнасці, штучным упрыгожванням. Пажадана таксама, каб Б. Спрычан больш сур'ёзна ставіўся да адбору вершаў у зборнікі. Не ўключаў у іх слабыя, з недакладна акрэсленай думкай, з лёгкаважнымі радкамі («Сінь», «Волат», «Ці даўно гэта было...» і іншыя).

Да кожнага сапраўднага паэта прыходзіць творчая сталасць. Мяркуючы па лепшых вершах зборніка «Ясень», прыйшла яна і да яго аўтара. Будзем жа спадзявацца на новыя цікавыя сустрэчы з паэзіяй Б. Спрычана — па сапраўднаму грамадзянскай і сучаснай.

Яўген КАРШУКОЎ.

ДАРОГАМІ ВАЙНЫ

(Заканчэнне. Пачатак на 5-й стар.)

— А як жа? Здаем малако, атрымліваем сыраватку. Хочаш, сам еш, хочаш, свінёй кармі... Але, што гэта я, дурная баба! Я нічога не ведаю. Можа хлеба хочаце?

Калі мы пачалі адмаўляцца, яна ўсё ж вынесла хлеб і падала мне. Яна, напэўна, інстынктыўна адчула ў нас сваіх людзей і разгаварылася. Паліцай так бы сябе не паводзілі. Хлеб я ўзяў.

— Можаце сыраваткі наліцца. Але ж вась тут за вуглом малачарня. Цяпер якраз людзі здаюць малако. Можа, там чаго разжывяцеся, — парала нарэшце яна.

Мы сабралі круг. Наш ваўнічы Палкоўнік прапанаваў спачатку разбіць малачарню, а потым перакінуцца на маслазавод.

— На завод партызаны нападаюць з поўначы з-за шашы. Там іх чакаюць, таму ўсе аперацыі заканчваюцца няўдачай, — абгрунтоўваў ён сваю думку. — А мы з поўдня... Пакуль пад'едуць немцы з Кіева...

— Ну, як, таварышы?

— Згода, — першым азваўся Грэчка. — Галоўнае, своечасова растаць у цемні. Беса яны нас нойдуць.

Да малачарні падабраліся цішком, панаглядзілі. Перад высокім ганкам стаіць чарга з бідончыкамі і глечыкамі.

На вуліцы мы пакінулі вартавых, а самі на чале з Палкоўнікам ускочылі ў памышканне. Арудвалі хутка. Білі сепаратары, знішчалі дакументы, а Грэчка, стойчы на высокім ганку, як на трыбуне, праводзіў выхаваючую работу:

— Ну, каму вы здаваць малако сабраліся? Чорту лысаму, Гітлеру праклятаму. Ворату, во, каму! Што ў вас дзеці не галадаюць, або самі па горла сытыя? Дык, вась! Мы, савецкія партызаны, з сённяшняга дня адмяняем услякія пастаўкі акупантам! Хваробы ім, а не малака і масла. Загдаваем спажываць самі сваё дабро! Мы вам у гэтым дапаможам. — Потым Грэчку нешта ўстрывожыла. — Эй, дзядзька, ты куды там? Пачакай, пачакайце ўсе, пакуль мы не пойдзем. А цяпер, — паказаў ён рукою на ступеньку, — запрашаю ўсіх на смятану, сыр, тварог, хто што хоча. Бярыце, гэта ваша!

Многія сталі ў нерашучасці, а найбольш смельля кінуліся напаяць свае гладышы і макітры. Прыёмшчык стаяў разгублены, маўчаў.

— Трымай язык за зубамі. Мы яшчэ вернемся, — прыгразіў яму Грэчка і кінуўся даганяць нас.

Цёмнай вуліцай мы набліжаліся да маслазавода. Аховы нідзе не было відаць. Праз расчыненыя вокны даносіўся грукат машын, у белых халатах снавалі рабочыя. Нібы ў мірны час, нібы і вайны не было.

Палкоўнік з Сашам-казакм адразу накіраваліся ў дзверы завода. Мне з Грэчкам трэба абараняць падступ к заводу ад шашы. Астатнія хлопцы таксама занялі свае месцы. Мы адарвалі штакеціну ў плоце і пайшлі з Грэчкам паміж сцяной і плотам да шашы. Але што гэта?.. Не паспелі мы зрабіць і некалькіх крокаў, як з-за будынка насустрач нам выбеглі два немцы ў кіцелях з аўтаматамі. Мы з імі ледзь не сутыкнуліся грудзмі ў грудзі. Першым па немцах паласнуў Грэчка.

— Мой бог! Што такое? — пачулася па-нямецку.

Не чакалі яны, відаць, у гэты час сустрэць тут партызан. Не чакалі і мы, што ахова так рана з'явіцца на заводзе. Трэба прызнацца, што і наш

план быў разлічаны на авось. Нельга з такімі сіламі лезці на незнаёмы аб'ект.

Пасля гаргі Грэчка і пачалося ўсё. Немцы накінуліся на нас з абодвух бакоў будынка. У паветра, ярка асвятляючы наваколле, узліцелі ракеты. Маленькімі, мізэрнымі здаліся мы пад гэтым святлом і агнём. Над слямом, відаць, паліцэйскім станам, таксама засвіціліся ракеты. Мы акружаны. На шашы адна за адной спыніліся машыны. Нам з Грэчкам прыйшлося адыходзіць цераз дарогу ў пшанічнае поле. Тут мы заляглі. Немцы мітусліся на двары, стралялі ва ўсе бакі ў цемню. Нам было відаць, як з будынка павалілі клубы дыму, а потым пагасла святло...

Палкоўнік выканаў сваю справу, але ці жывы ён? Памаччы яму мы нічым не маглі.

Толькі потым мы даведзіліся, што на двары будынка ён быў ранены ў ногі, і калі падыходзілі да яго немцы, узарваўся гранатай. Мясцовыя жыхары пахавалі яго ў братняй магіле каля шашы...

Каму цяпер аб гэтым раскажаш? Сын і жонка загінулі ў гестапа. Малая дачка Галя і бабулька цяпер невядома дзе знаходзяцца... Дом дагарае. Сыллоцца іскры, калі абвальваецца столь, і нідзе нічога.

Калі ўжо Кіеў вольны, то Галя будзе неяк жыць, падрасце, стане камсамолкай і ніколі не забудзе тых, хто вызваляў горад, хто ахвяраваў жыццём у імя перамогі. Можа станца, ускладзе букет кветак і на братнюю магілу, у якой пахаваны яе бацька, хоць аб гэтым і ведаць не будзе. Мы б расказалі ёй аб усім, як загінуў яе бацька-камуніст, смелы кіеўскі падпольшчык і мужны партызан. Але ж яшчэ ніколі не вядома, ці астанемся і мы жывыя...

Калі мы штурмавалі Кіеў, я прыгадаў песню, песню аб тым, што хто паў на кручах Дняпра, будзе вечно жыць яе герой. Будзе вечно жыць як герой і наш баявы Палкоўнік!

ЗНОУ да Краснай плошчы — галоўнай плошчы краіны — звернуты нашы думкі, нашы сэрцы: святкуецца п'яццадзісят шосты Кастрычнік. Зноў бязмежныя мора дэманстрантаў працоўных: запойніцы, яе, як і кожны год... А ўвечары, у дзень самага вялікага свята на зямлі, маскоўскае неба, неба сталіца гэтых рэспублік, гарадоў-героў і Брэсцкай крэпасці-героя азорыцца рознакалернымі агнямі традыцыйнага салюта.

Усхваляваны бывае кожны чалавек — ад п'янера да ветэрана. Для людзей майго пакалення дзень 7 лістапада — гэта рубж і ў асабістым жыцці...

Я ганаруся, што быў сведкам тых падзей, а потым са зброяй у руках абараняў заваёвы нашага Кастрычніка, які адкрыў шырокае даляглядзі для рэвалюцыйнага абнаўлення былой царскай Расіі ва ўсіх сферах грамадска-палітычнага жыцця, у тым ліку і мастацтва.

Мне пашчасціла непасрэдна ўдзельнічаць у станаўленні мастацтва сацыялістычнага рэалізму, быць адным з першых глядачоў шэдэўраў сусветнага кіно — фільмаў «Браняносец «Падземкі» С. Эйзенштэйна і «Маті» Ус. Пудоўкіна. Пражынуўшы духам народнасці і партыйнасці, гэтыя стужкі ствараліся пад жывым уплывам ідэй Вялікага Кастрычніка, з'явіліся першымі бліскучымі спробамі ўвасобіць на экране гераічны подзвіг рэвалюцыйных мас у барацьбе за светлыя ідэалы камунізму.

Рэвалюцыйнаму руху на Захадзе краіны быў прысвечаны першы беларускі фільм «Лясная бэль». Гэтая тема стала галоўнай у маіх самастойных пастаноўках — «У агні народжаная», «Пер-

шы ўзвод», «Вогненныя гады». Да яе я звярнуўся праз многа гадоў пазней у карцінах «Канстанцін Заслонаў», «Чырвоная лісца», «Запомнім гэты дзень», «Крушэнне імперыі». Кожная з іх — расказ пра тых, хто здабываў перамогу Кастрычніка, закладваў першыя цагляны ў падмурак новага сацыялістычнага грамадства.

Для нас, кінематаграфістаў 20—30-х гадоў, тема рэвалюцыі, грамадзянскай вайны, аднаўлення разбуранай гаспадаркі, а галоўнае — фарміраванне новага чалавека ва ўмовах савецкай рэчаіснасці, — была і заста-

ка — працаўніка і ёсць яркае ўвасабленне ў кіно ідэалаў Кастрычніцкай рэвалюцыі на сучасным этапе.

Гэтым крытэрыем, на маю думку, кіраваліся аўтары карціны «Вулца без канца»; якую яны, на чале з рэжысёрам І. Дабралюбавым, прысвяцілі рабочаму класу сямідзесятых гадоў. Як старэйшы калега, я адчуваю ў рабоце маладых і творчыя пралікі, але яны не могуць заславіцца галоўнага ў стужцы — сказана важнае і пераканаўчае слова на хвалюючую ўсіх нас тему, выкарыстаны жыццёвы матэрыял сённяшняга дня.

Невычэрпны магчымасці

рамог наш народ у цяжкі для Радзімы час. І не толькі абараніў, а і выратаваў народы Еўропы. Дарэчы, вышэйшае праўленне інтэрнацыяналізму, а пачатак яму быў пакладзены ў Вялікую Кастрычніцкую, знайшло шырокае адлюстраванне ў шэрагу мастацкіх і дакументальных фільмаў — «Заўтра будзе позна», «Арліная крыніца», «Бронзавы салдат», «Руіны страляюць...», «У агні жыцця», «Балада аб мужнасці і любові» і іншыя.

Гераічнае мінулае рэспублікі, краіны даследуюць нашы кінадакументалісты. Поўнаметражны і кароткаметражныя стужкі пазнаёмліваюць глядача з вялікім мноствам імёнаў, фактаў, падзей — ад Кастрычніка па сённяшні дзень. Іх немагчыма нават пералічыць. Адно скажу толькі, што ўсе разам яны скла-

даюць летапіс баявой і працоўнай славы савецкага народа.

Студыя «Беларусьфільм» сумесна з Саюзам кінематаграфістаў БССР намагаюцца, каб лепшыя традыцыі важнейшага з мастацтваў захоўваліся і развіваліся ў работах маладых майстроў экранна, каб вобраз нашага сучасніка, нашчадка салдат рэвалюцыі, займаў галоўнае месца на экране. На гэты нацэляваюць нас рашэнні XXIV з'езда КПСС і Пастанова ЦК КПСС «Аб мерах па далейшаму развіцці савецкай кінематаграфіі».

Пачалася актыўная падрыхтоўка да 50-годдзя беларускага кінаоб'ялею, які мы будзем адзначаць у снежні 1974-га. Яна, падрыхтоўка, павінна прайсці пад знакам узмоцненай барацьбы за ўдасканаленне прафесійнага майстэрства кінематаграфістаў і як вынік гэтага — павышэнне ідэйна-мастацкага ўзроўню фільмаў.

У творчым плане студыі на бліжэйшыя гады пераважнае месца займаюць тэмы аб рабочым класе, працоўным сялянстве, а таксама ваенна-патрыятычныя і гісторыка-рэвалюцыйныя.

У гэтыя дні ва ўсіх творчых аб'яднаннях, на здымачных пляцоўках, у цэхах і рэдакцыях шырока разгорнута сацыялістычнае спарыніцтва за паспяховае выкананне ўзятых абавязанстваў.

Сёння мне хочацца павіншаваць сваіх калегаў з вялікім усенародным святам і пажадаць ім новых творчых здзяйсненняў, а чытачоў «ЛіМа» запэўніць, што кінематаграфісты не пашкадуюць сіл, каб стварыць больш змястоўных, хвалюючых, вартых нашай эпохі фільмаў, пражынутых неўміручымі ідэямі Вялікага Кастрычніка.

Занісаў А. МАЦКЕВІЧ.

МЫ АД КАСТРЫЧНІКА АДМЕРВАЕМ ЧАС

Расказвае народны артыст СССР Уладзімір КОРШ-САБЛІН

ецца самай сучаснай. Не па кнігах, а па жывых уражаннях, успамінах ствараліся мастацкія і дакументальныя фільмы. Кожны імкнуўся зафіксаваць самае незабыўнае, тое, што потым нашчадкі назавуць гераічным мінулым савецкага народа.

Пісалі сцэнарыі, ставілі і абмяркоўвалі карціны, радаліся поспеху і ніколі не падалі духам, калі каго-небудзь напаткала няўдача. У бурлівых дыскусіях і спрэчках нараджаліся бескампрамісныя ацэнкі сапраўдных каштоўнасцей у мастацтве рэалістычнага паказу праўды жыцця з партыйных пазіцый, яркая мастацкая форма.

Сёння маладым кінематаграфістам нельга забываць, што фільм высокага ідэйна-мастацкага гучання пра чалавека — барацьбіта, чалаве-

тоіць у сабе гісторыка-рэвалюцыйнага або ваенна-патрыятычнага тэматыка. Скажам, фільм «Рудабельская рэспубліка» рэжысёра М. Калініна аднаўляе падзеі семнацатага года. А яны блізкія і дарагія нам: мы бачым, як простыя сяляне пад кіраўніцтвам бальшавікоў самааддана абараняюць родную зямлю ад ворага, адстойваюць Савецкую ўладу. І выходзяць пераможцамі. Над невялічкім астраўком горда палымнее чырвоны сцяг. Не скарылася рэспубліка захопнікам!

Так было і ў гады Вялікай Айчыннай. На барацьбу з фашызмам узяліся ўсе — ад малага да старога. Ці не гэты ўсенародны подзвіг праслаўляецца ў кінастужках «Канстанцін Заслонаў», «Чалавек не здаецца», «Праз могількі», і, нарэшце, «Баць-

рам» — фільм, прысвечаны легендарнаму партызанскаму важаку Беларусі М. Ф. Шмырову — значны крок у творчасці рэжысёра Б. Сцяпанавы.

Гераічнае мінулае рэспублікі, краіны даследуюць нашы кінадакументалісты. Поўнаметражны і кароткаметражныя стужкі пазнаёмліваюць глядача з вялікім мноствам імёнаў, фактаў, падзей — ад Кастрычніка па сённяшні дзень. Іх немагчыма нават пералічыць. Адно скажу толькі, што ўсе разам яны скла-

У ЦЭНТРАЛЬНЫМ дзяржаўным архіве літаратуры і мастацтва мне ў рукі трапіла незвычайна лістоўка. «Ты сябар савецкага кіно?» — пыталася яна ва ўпор у назве. І тут жа заклікала ўступіць у нейкае загадкавае ОДСК. Лістоўка адрасавалася «Усім! Усім! Усім!» Тым, хто зацікаўлены ў развіцці савецкай кінематаграфіі. Каб кінаперасоўка ў вёсцы, у школе стала звычайнай з'явай. Каб атрымала распаўсюджанне навучовае кіно.

«Толькі шырока арганізаваўшы кінаграмадскасць, — гаварылася ў заключэнне, — мы зможам развіць савецкае кіно. Рэгіструйце ячэйкі ОДСК...»



Ф. Дзяржынскі і Я. Рудзутак, 1925 г.

БЫЛО ТАКОЕ ТАВАРЫСТВА...

Вельмі захацелася расшыфраваць гэтыя чатыры таямнічыя літары. Аказваецца, вось што за імі хавалася: «Общество друзей советской кинематографии». Масавае добраахотнае таварыства было створана 20 жніўня 1925 года па ініцыятыве кінакамісіі ЦК ВКП(б), якая кіравалася рашэннямі XIII з'езда партыі. Старшынёй яго стаў Ф. Э. Дзяржынскі. Чалавек, які выконваў найадназначнейшыя партыйныя і дзяржаўныя даручэнні, добраахотна ўзяў на сябе яшчэ адзін неспакойны абавязак...

Устаноўчы сход Таварыства сяброў кіно адбыўся ў Маскве 12 лістапада 1925 года. У гэты дзень быў абраны Цэнтральны савет таварыства. У склад яго ўвайшлі прадстаўнікі ЦК ВКП(б), Наркамасветы, ВЦСПС, ЦК ВЛКСМ, кінаарганізацый, а таксама вядомыя кінарэжысёры

Я. Пратазанаў, Д. Вертаў, С. Эйзенштэйн, А. Разумны. Сярод іх — першы беларускі кінарэжысёр Юрый Тарыч.

Першае пасяджэнне праўлення Цэнтральнага савета таварыства адбылося 3 красавіка 1926 года. Яно прайшло ў зале пасяджэнняў ЦК ВКП(б).

На Першай усерасійскай канферэнцыі гэтай арганізацыі, якая адбылася 10 студзеня 1928 года, выступіла Н. К. Крупская. У прамове яна падкрэсліла важную ролю кінематаграфіі ў справе асветы працоўных, асабліва вясковага насельніцтва. У састаў Цэнтральнага савета ўвайшлі Н. К. Крупская, пісьменнікі Усевалад Іваноў, Барыс Лаўранюк, Леанід Ляонаў, Аляксандр Серафімовіч і іншыя. Пасля смерці Ф. Э. Дзяржынскага старшынёй Цэнтральнага савета быў абраны Я. Э. Рудзутак, вядо-

мы партыйны дзяржаўны дзелч, кіна-і фотаамаатар. Дарэчы, С. Эйзенштэйн, якому даводзілася бачыць дарожныя кінаарыскі Яна Эрнэставіча, сцвярджаў, што аўтар іх можа стаць першарадным рэжысёрам.

«Савецкая грамадскасць павінна дапамагчы «Белдзяржкіно» з функцыяй пракатнай арганізацыі перайсці на вытворчы, — пісала газета «Звязда» 10 красавіка 1928 года. — Адною з галоўных форм, праз якую павінна выліцца дзейнасць грамадскасці, з'яўляецца Таварыства прыхільнікаў савецкага кіно. Такое ж таварыства ў нас арганізавана... Далей у артыкуле яно крытыкуецца за малаую актыўнасць, прапануецца шэраг мер, якія ажывяць дзейнасць таварыства. Сярод іх: ТПСК павінна ўцягнуць у свае шэрагі рабочых, сялян, настаўнікаў

і іншых работнікаў культуры, неабходна ўтварыць пры арганізацыях ТПСК камсамольскія секцыі.

Глядачоў запрашалі да рэцензіравання, абмеркавання фільмаў і нават тэматычных планаў кінастудый. У 1928 годзе было праведзена шырокае анкетнае апытанне пра карціну С. Эйзенштэйна «Кастрычнік». Былі створаны кінагурткі на фабрыках, заводах, у навучальных установах. Вялікую ўвагу таварыства надавала кінааматарству. Змагалася яно супраць пранікнення ў кіно буржуазнай ідэалогіі. Многія вядомыя членкі кінематаграфісты — былыя выхаванцы шматлікіх ячэек таварыства.

Вось як праходзіла ў клубе гарбароў Мінска ў 1928 годзе абмеркаванне новага беларускага фільма «Яго вялікасць». Выступіў прадстаўнік ячэйкі таварыства Балотнікаў: «Ад фільма ствараецца ўражанне, што нібы ва ўсёй рэвалюцыйнай барацьбе пралетарыяту ўдзельнічалі адны шаўцы...» Астатнія выступалі з асабліва значнай, што «Белдзяржкіно» трэба было б раей, чым прыступіць да стварэння такой кінастужкі, абмеркаваць яго сцэнарыі у рабочым асяроддзі, выслухаць каштоўныя парадкі сведак тых падзей, якія сталі асновай экраннага твора.

Адзін з прыкладаў дзейнасці аматараў кіно. 22 студзеня 1928 года рэдакцыя газеты «Чырвоная зямля» і клуб «КІМ» арганізавалі ў кінаатэатры «Культура» вялікі дыспут працоўнай моладзі Мінска. Тэмай яго было — «Які нам патрэбен кінафільм?». Ад ЦК ЛКСМБ выступіў П. Галавач. У дыспуте прынялі ўдзел прадстаўнікі Народнага камісарыята асветы і трыста «Белдзяржкіно». Кіно, гаварылася на ім, — гэта

сродак камуністычнай агітацыі і асветы. Добрыя кінастужкі памагаюць змагацца з п'янствам і хуліганствам, цемрай і некультурнасцю. Кіно мабілізуе шырокае масы сялянства да актыўнага ўдзелу ў сацыялістычным будаўніцтве. Гарачымі апладысмантамі сустрацілі прысутныя прамову сакратара ЦК КП(б)Б В. Кіорына. Вось вытрымкі з яе ў газетнай справаздачы «Звязды» 22 студзеня 1928 года:

«Тут многія таварышы скардзіліся, што іх кіно не задавальняе... Зусім правільна, калі ж мы будзем мець добры кінафільм? Толькі тады, калі нашы кінаарганізацыі не будуць адарваны ад шырокіх працоўных «мас». А гэтыя арганізацыі не будуць адарваны ад мас толькі тады, калі дыспуты падобныя сённяшняму, будуць невыпадковымі... Асноўнае ў нас няма кінастужкі, якая б поўнацю адлюстроўвала б сённяшні дзень, а таксама тую героіку, якую працягваюць рабочы клас на фронце будаўніцтва...»

З 1929 года ў таварыства ўваходзіла тысячы фотаамаатараў. На з'ездзе ўкраінскай арганізацыі ОДСК кінарэжысёр А. Даўжэнка прапаноўваў нават стварыць Міжнароднае таварыства сяброў экраннага мастацтва. Пазней садружнасць глядачоў і кіно мабілявала новыя арганізацыйныя формы. Але тое, што назанасілі актывісты ячэек ОДСК РСФСР, на Украіне і ў Беларусі, было карысным і застаецца вартым вывучэння і выкарыстання сёння, калі мільёны аматараў цікавіцца актуальнымі праблемамі развіцця самага масавага з усіх мастацтваў.

І. РЭЗНІК, метадыст Саюза кінематаграфістаў БССР.

СПАЧАТКУ на яго не вельмі звяртаеш увагу, бо ён трымаецца амаль дэманстратыўна на другім плане. Пакуль што на першым — інжынер Аляксей Чашкоў, малады чалавек і новы на Неражскай фірме спецыяліст. Відаць, прыкмятаеш яго тады, калі ён, Глеб Рабінін, дае парадку гэтаму навільку: «Вы будзеце разумнейшым за нас. Лёгкага жыцця не чакайце... Палохае гэта вас? Рызыкаваць гатовы?». Калі гэтыя словы вымаўляе Ю. Ступакоў, да іх прыслухоўваешся. Намеснік дырэктара фірмы так настройвае чалавека на самым пачатку працы — чаму?

Ды падае імяліва разгортваюцца, і мы не паспяваем адраваць адказ на сваё пытанне «чаму»? Але не забываемся на яго. Тым больш, што і далей Глеб Рабінін нас часам адзіўляе не менш, чым максіміліст Чашкоў. Вось яны сустрэліся — тварам у твар. Намеснік дырэктара настойліва пытаецца, чаму цэх трымае ўсю фірму на галодным пайку, мы пачынаем чакаць — зараз пачнецца пайданак паміж дзелавым Чашковым і заўзятым «штурмаўшчыком» Рабініным. Не, цэх недадаць патрэбную для плана прадукцыю, бо спачатку трэба наладзіць рытмічную працу. Дык жа месечны план гарыць і, здаецца, Рабінін Ю. Ступакоў у службовай фанабарлівасці націнае націнаць на ўсіх сваім аўтарытэтам. Яго стрымлівае заўвага адносна таго, што калі празмерна часта абавірацца на сілу аўтарытэту, ён губляе цану і заахочвае «штурмаўшчыну». І ўпершыню Рабінін, як адзін з кіраўнікоў фірмы, згаджаецца з тым, што цэх не выканае плану...

Між тым, не адзін раз са сцэны, дзе іграецца гэты спектакль, мы чуем, што Рабінін — хам. Ён і сам сябе

так называе. Аказваецца, не такі ўжо і «хам»! Умее не толькі прыслухацца да разумнага голасу, а і зрабіць штосьці зусім не падобнае на яго «почырк» у працы.

Бліскуча іграе Ю. Ступакоў нечаканы момант у паводзінах яго героя. На вечарыні Рабінін звяртаецца да Чашкова: «Бачыце вась тую жанчыну? Мая жонка. Па-

галевай. Адназначнасці ў рэпліцы пра ганец з жонкай няма, і зала гэта адчувае: толькі выбухнуў смех і — адразу цішыня. Адчуваеш, што Рабінін Ю. Ступакоў у гэты момант робіць вельмі далікатны ўчынак, хоць форму для яго абраў, як кажуць, не лепшую, грубаватую...

Што ж гэта за чалавек? Акцёр не ідэалізуе яго. Са-

АКЦЕРЫ І РОЛІ

ЗНАЁМЦЕСЯ — Глеб Рабінін

АРТЫСТ ЮРЫЙ СТУПАКОЎ У СПЕКТАКЛІ РУСКАГА ТЭАТРА БССР ІМЯ М. ГОРКАГА «ЧАЛАВЕК ЗБОКУ»

танцуюць з ёю. Ёй будзе прыемна... Што гэта — загад або жаданне некай «уцягнуць» новага чалавека ў агульны вясёлы настрой? Артыст і тут застаецца стрыманым у выяўленні сапраўдных пацужаў героя. Пазней мы здагадаемся, што яго Рабініну было важна, каб Чашкоў, папершае, перастаў гаварыць увесь вечар пра службовыя справы (на твары Ю. Ступакова мільгае незадаволенасць — «Надакучыла!»), па-другое, каб самому паглядзець на навільку ў вольны ад працы час, як той адпачывае... І яшчэ — каб той не асабліва афішыраваў свае заляцанні да Шчо-

праўды. Рабінін часам крычыць на падначаленых, але яны для яго «свае»: ён у вайну, яшчэ хлапчуком, патроны падносіў абаронцам завода, якім цяпер кіруе. Выканаўца ролі так паводзіць сябе, што мы, у зале, здагадаемся пра ўнутраны кантакт і нават давер паміж ім і Чашковым. Тады — што стрымлівае Рабініна, прымушае трымацца афішыйна, на пэўнай службовай «адлегласці» ад саюзніка? Каб адказаць на пытанне, прапаную гледачам звярнуць увагу на тое, як ступакоўскі герой с л у х а е ўвогуле правільныя, неабходныя самому Рабініну, катэгарычныя сло-



Заслужаная артыстка БССР Б. Масумян у ролі Шчогалявай і Ю. Ступакоў у ролі Рабініна.

вы Чашкова: «Мне патрэбна дысцыпліна... На вытворчасці немагчыма без дысцыпліны...» І вось гэты, паводле аўтахарактарыстыкі, «хам», гэты начальнік, які прывык націскаць на падначаленых «аўтарытэтам», раптоўна для многіх з нас рашуча гаворыць Чашкову, што прагоніць таго з фірмы. Эмацыянальна такі ход выглядае беспадстаўным — толькі што мы чакалі, што Рабінін Ю. Ступакоў і Чашкоў Р. Янкоўскага нібы падпішучы дагавор дружбы, стануць саюзнікамі. А прагучала пагроза: «Калі будзеце разбазарваць кадры — праганю. Насуперак усім маім спадзяванням на вас, праганю. Характар у мяне круты...»

Здзіўлены не толькі мы, у зале. Здзіўлены і Чашкоў. І тут ён вымушаны прамовіць слова, на якое зусім забыўся ў сваім максімілізме: «Я спадзяюся на вашу справядлівасць». Удар Рабініна трапіў у сэрца — чалавек, дамагаючыся перамогі ў правільнай мэце, павінен быць справядлівым да людзей. Не адміністратываць, а кіраваць, а гэта значыць і — выхоўваць. Аднаму так рабіць цяжка. Патрэбны саюзнікі. Дык жа ёсць у цябе, Аляксей Чашкоў, саюзнікі! Гэта — Рабінін. Хай цябе не крыўдзіць яго апошняе ў гэтай сутычцы рэпліка: «Я вас праганю справядліва», бо Рабініну такая размова далася дарагой цаной і адзінай мэтай яе было нагадаць табе, Аляксей Георгіевіч, менавіта пра справядлівасць.

Артыст Рускага тэатра БССР імя М. Горкага раскрывае і на самой справе круты характар героя ў спектаклі, жанр якога вызначаны словам «сучасная хроніка». Тактоўна робіць Ю. Ступакоў, не дазваляючы свайму Рабініну адсуnúць на другі план Чашкова і заныць яго месца ў драматургічным канфілікце. Але непаканны, арганічна ўласцівы гуманізм гэтага персанажа, які так старанна хавае сваё чалавечалюбоўства (аж да маўклівай згоды з мянушкай «хам»), абуджае ў гледачоў сімпатыі да яго. Так, Чашкоў з тых, хто быў вельмі патрэбны гэтаму кіраўніку, але без Рабініна ён са сваім жорсткім прагматызмам мэты не дасягне. Разам яны — сіла, здольная ўдасканаль-

ваць метады кіраўніцтва прамысловасцю.

Спектакль набліжаецца да фіналу. Сцэна ў гаркоме партыі пастаўлена і іграецца выканаўцамі так, што ніякага ціхага фіналу не абяцае. Рабініна вылучаюць на пасадку сакратара парткома завода. Дырэктар Плужын пахмурна заўважае, што калі таго выбяруць сакратаром, то на заводзе будзе... два дырэктары, а «гэтага замнога нават для буйнога прадпрыемства». Сам Глеб Мікалаевіч упарта паўтарае, што ён... не мае вытрымкі... Сакратар гаркома пытаецца: «Што яшчэ вы збіраецеся паведаміць, каб забалаціраваць, так сказаць, сябе на карню?» Гэту рэпліку зала сустракае добразычлівым смехам, бо яна нібы дае праекцыю на ўсё, што мы ўспрынялі ад Рабініна раней, бо і тады ён перад Чашковым і іншымі калегамі часамі спрабаваў наўмысна нібы «забалаціраваць» сябе, каб, крый божа, яго не палічылі сентыментальным. І нейкая вельмі патрэбная для завяршэння партрэта рыса адкрываецца ў ступакоўскім героі, партрэта інжынера-камуніста нашых дзён, камандзіра на прамысловым фронце. Далёка ад саладжавай ідыліі, сапраўды жывога.

Кажуць, што нават і тады, калі ароў ходзіць па сцэнах, бачыш — ён народжаны лятаць. Так і гэты Рабінін: на працягу сцэнічнага жыцця, здаецца, толькі «ходзіць», але адчуваецца ў ім акрыленасць натуры. Рэжысёры і артысты называюць такую напюўненасць ролі «другім планам» вобраза. Дык вось гэты план дакладна знойдзены Ю. Ступаковым. Яго Рабінін ганарыцца, што ад хлопчыка «дайшоў» да намесніка дырэктара тут, на родным Неражы; яму дарагі і тытул, і пасада, ды не супакойваецца ён і, выконваючы ў аўральным напружанні задачы «сёння», думае і дбае аб «заўтра».

У святле рампы дзейнічае чалавекам з неспакойным бляскам вачэй і са сціснутай у кулак волі, з непрымірымай патрабавальнасцю да сябе і іншых і з адчуваннем перспектывы. Камуністычная мараль для яго — вышэйшы крытэрыі паводзін і практычных спраў.

Калі закрываецца заслона ў тэатры пасля спектакля «Чалавек збоку», па п'есе І. Дварэцкага, зала апладзіруе ўсім выканаўцам. У іх пошуме выразна чуоцца і апладысменты, адрасаваныя Юрыю Ступакову. Заслужаныя. Барыс БУР'ЯН.

НОВЫЯ НАЗВЫ НА АФІШАХ



На працягу некалькіх сезонаў на брэсцкай сцэне ідзе п'еса «Лейтнанты» Аркадзі Пінчука. Сялята тэатр імя Ленінскага камсамола Беларусі паставіў новы твор маладога драматурга — «Самы шчаслівы чалавек». Рэжысёр — народны артыст БССР Г. Волнаў, мастак —

М. Гарбатаў у спектаклі іграюць заслужаны артыст БССР Ю. Уласаў, акцёры — І. Мацкевіч, Р. Белацаркоўскі, Т. Волнава, В. Лісоўскі, А. Грозев і іншыя. На здымку — сцэна са спектакля. Фота В. ЧАБЕРКУСА.



Дзяржаўны тэатр лялек БССР паставіў назву В. Вольскага «Дзед і жораў». Рэжысёр — В. Назлова, эскізы мастацкага афармлення зрабіла А. Фаміна, музыку напісаў кампазітар К. Цесакоў.

П'ЕСУ ПІША АРТЫСТ

Гомельскі драматычны тэатр рыхтуецца да пастаноўкі новай п'есы аднаго з калег — заслужанага артыста БССР Мікалая Пало. У свой час на гомельскай сцэне доўга ішла «Легенда пра песню няспетую», якую ён напісаў разам з галоўным рэжысёрам тэатра, народным артыстам БССР Іосіфам Паповым.

— На гэты раз я звярнуўся да жанру казкі, — сказаў нам М. Пало, — хоць гэмай п'есы будзе матэрыял актуальны. Месца падзей — востраў у Ціхім акіяне. Каланізатары імкнуцца знішчыць

абарыгенаў, бязлітасна эксплуатууюць іх, трымаюць у цемры. Ды народ не скараецца, ён вылучае сваіх герояў змагання супроць прыгнятальнікаў... Драматызм падзей у п'есе не выключае і камедыійныя сітуацыі і вобразы. Твор мы адрасуем юным наведвальнікам тэатра...

Сярод іншых навінак пераходзяга сезона — п'еса «Працяг» Д. Валеева пра сучасных рабочых і іх працоўнае жыццё.

М. БАНДАРЭНКА.

ТАБЕ
ЛЯЦІ-
ГОДКА!

Добрае сяброўства звязвае нашу газету з рабочымі і інжынерна-тэхнічнымі работнікамі Мінскага трактарнага завода. Вершы і апавяданні, нарысы і замалёўкі пра людзей трактарнага, пра іх натхнёную працу не раз друраваліся на старонках штотыднёвіка. На зачэдзе дзейнічае наш карэспандэнцкі пост. На гэты раз яго прадстаўляе мастак Альберт Морсаў, які зрабіў серыю малюнкаў.

Пазнаёмцеся — Міхаіл Лявіцкі, шліфоўшчык; Лідзія Казей, працяжніца; Аляксей Салдатаў, сталывар. Вы бачыце таксама сталеліцейны цэх і заводскі палац культуры.



І ДЗЕ ЧАС, і творы мастакоў, што палюбіліся аднойчы, увайшлі ў нашу свядомасць, сталі гісторыяй.

Праз гады глядзім на рэвалюцыю.

Наша памяць уваскрашае тых мужных і самаадданных людзей, якія ішлі ў бой і паміралі, застаўшыся бессмяротнымі. У нашай памяці — шаблі начдзіваў, клінкі камбрыгаў, камісараў, бесказыркі матросаў-аўрораўцаў, скуранкі чэкістаў... Праз гады семнаццаты, дзевятнаццаты, дваццаты ўглядаем мы ў заліхвацкую маладосць нашых дзядоў, чуем іх песні.

І мы зноў і зноў успамінаем маляўнічыя палотны, скульптурныя кампазіцыі, графічныя серыі, прысвечаныя тэме рэвалюцыі, тэме грамадзянскай вайны.

Пастроіліся ў рад мінскія атрады дружыннікаў і міліцыянераў пад камандаваннем

М. Фрунзе (трыпціх «М. Фрунзе ў Мінску. 1917 г.» Леаніда Асядоўскага), байцы браняпоезда бальшавіка Пралыгіна (карціна «Беларусь». За ўладу Саветаў» Натана Воранава), рэвалюцыйныя матросы (палатно «Перад штурмам» Яўгена Красоўскага), героі-будзёнаўцы (карціна «Уручэнне сцяга 1-й коннай арміі» Барыса Няпомняшчага), партызаны гордай Рудабелкі (палатно «Рудабельская рэспубліка» Раісы Кудрэвіч), дзяржаўныя дзеячы Беларусі (карціна «Народныя камісары БССР» Уладзіміра Стальмашонка), першыя камсамольцы (скульптура «1919 год» Віктара Андрушчанкі) і першыя камунары (палатно «Першая камуна» Пятра Крохалева).

Углядаючыся ў карціны «Ка-



А. ШЫБНЕЎ. З. Леніным (фрагмент).

З КАСТРЫЧНІКАМ У СЭРЦЫ



А. МАЛІШЭЎСКІ. Дзяржынцы.

стрычнік» В. Сумарава, «Песня грамадзянскай вайны» В. Гарачава, «За ўладу Саветаў» А. Сямілетова, «Добрахвотнікі» і «Аднадушнасць» М. Савіцкага, графічныя лісты да паэмы Ул. Маякоўскага «У І. Леніна» В. Шаранговіча, скульптурныя кампазіцыі «Атака» і «Элегія» А. Глебава адчуваем, з якой зацікаўленасцю, веданнем гісторыі пішуць мастакі свой народ, услаўляюць Айчыну.

Яны напісаны да свята, лепшыя творы беларускіх мастакоў, а свята наша вячае гадзі, дзе кожны дзень была праца, як бой. У іх мастацтва глыбокая праўда народа, часу, рэвалюцыі.

Творы адлюстравалі духоўны ўздым, гераічны энтузіязм, светлы аптымізм народа, што здзейсніў рэвалюцыю і пераўтварыў грамадскае і эканамічнае жыццё краіны.

У майстэрні народнага мастака БССР Яўгена Зайцава новая карціна — «Трывожнае юнацтва». На палатне — першыя камсамольцы-лётчаны (у Лёзненскім раёне ў мястэчку Кольшкі скончыў сямігодку бу-

дучы мастак).

Ноч. Неба ў бліскавіцах. На ўскраіне невялікага гарадка — рэўком. Ля ганка, на ўпараным кані — баец, які толькі што даставіў новае данясенне пра выступленне банды. З вакон дома выглядаюць устрывожаныя твары. У двары людзі; камсамольцы-чонаўцы, гатовыя да мабілізацыі. У тыя гады пачыналася камсамольскае юнацтва Яўгена Зайцава. Гэты творчы зварот душы да лёсу камсамольцаў 20-х гадоў выклікае ў нас хваляванне. Экспрэсія дынамічнай кампазіцыі, у тэмпераментным жывапісу, у трывожным каларыце, дзе гунаць, ствараючы каларовую напружанасць, фіялетавыя, карычневыя, ахрыстыя, чырвоныя таны. Усё гэта стварае цэласны вобраз беларускай камсамоліі. Нешта агульнае аб'ядноўвае гэтых людзей у адзіную групу. Гэта агульнае — адданасць рэвалюцыі, гатоўнасць у любы момант, калі спатрэбіцца, аддаць ёй сваё жыццё.

Карціна простая, у ёй няма

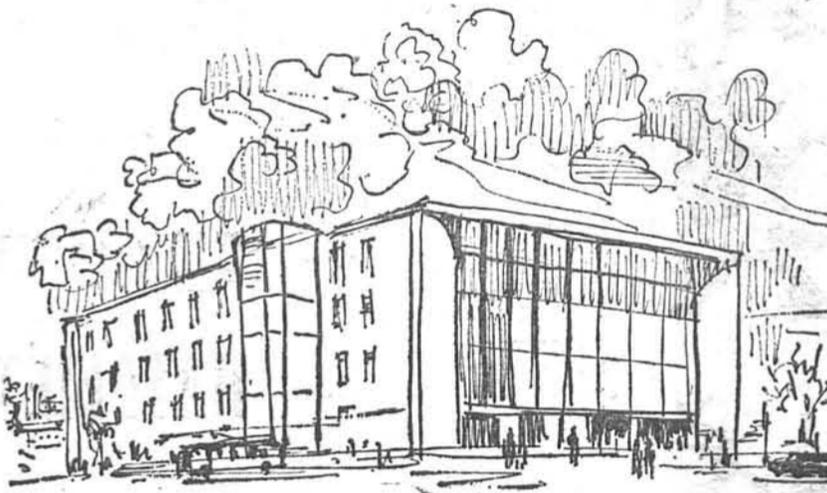
знешняй героікі, няма залішняга пафасу, адчуваецца праўда жыцця. Мастак імкнецца да вялікага, амаль сімвалічнага абагульнення, імкнецца ў гэтай сцэне раскрыць трывожны час, поўны драматызму.

Так мастак звяртаецца да пакалення нашых бацькоў, да гераічнай рамантыкі, да іх вялікіх спраў.

На выстаўцы «Беларусь сцяцялістычная», якая адкрыецца ў канцы года ў Палацы мастацтваў Саюза мастакоў БССР, глядачы ўбачаць новыя творы аб рэвалюцыі, творы, у якіх гучыць голас гераічных гадоў. Гэта палотны «Дзяржынцы» А. Малішэўскага, «Сельскія камуністы» А. Сямілетова, «З Леніным» А. Шыбнёва, «Дэлегаты I з'езда Саветаў» А. Кроля, «Беларуска» Ул. Мінейкі, скульптурная кампазіцыя «Кастрычнік» Л. Гумілёўскага і шмат іншых твораў.

З Кастрычнікам у сэрцы жывуць і працуюць беларускія мастакі.

І. БЯРЫЛА.



ВЯЛІКАЕ прафесійнае майстэрства, своеасаблівая суровая каларыстычная гама жывапісу, вострыя тэмпераментныя малянікі паставілі Аляксандра Пятровіча Мазалёва ў шэраг лепшых мастакоў нашай рэспублікі.

А. Мазалёў, які заўчасна памёр, пакінуў некалькі незакончаных твораў. Цяпер і яны прадстаўлены на выстаўцы, адкрытай у Мастацкім музеі БССР. Але перш чым раскажаць аб выстаўцы, мне хочацца падзяліцца некалькімі цёплымі словамі аб яркім жыцці гэтага чалавека.

Мастак нарадзіўся ў 1910 годзе ў гарадку Рудня Аршанскага павета, Магілёўскай губерні ў сям'і селяніна-бедняка. У 1927 годзе паступіў вучыцца ў Віцебскі мастацкі тэхнікум, але не скончыў яго. Па закліку партыі паехаў у родныя мясціны дапамагаць арганізоўваць пер-

весці аседлы вобраз жыцця. З Ленінграда малады мастак трапіў у Варашылаўград, там выкладае ў мастацкім вучылішчы, стварае серыю малюнкаў з жыцця Т. Шаўчэнкі, якія ўвайшлі ў экспазіцыю гарадскога музея. Потым яго запрашаюць у Віцебск выкладаць у мастацкім тэхнікуме. Да гэтага часу належаць два варыянты карціны «Гродна» (аб уз'яднанні заходніх абласцей Беларусі ў адзіную рэспубліку). Працаваў над карцінай «Цімашэнка на манеўрах БВА».

Вайна абрывае ўсе творчыя задумы. А. Мазалёў з жонкай Ганнай Сяргееўнай становіцца актыўным членам Руднянскай падпольнай арганізацыі, якая дзейнічае на тэрыторыі Смаленскай вобласці. У змрочныя дні акупацыі іх кватэра служыла канспіратыўнай яўкай для падпольшчыкаў і сувязных партызан.

У пасляваенных работах — нязгаснае ўражанне нядаўняга, перажытага. «Зверствы фашыстаў» — так называецца графічная серыя, паказаная ўпершыню на рэспубліканскай мастацкай выстаўцы 1949 года. Трыўжымі кантрастамі чорнага і белага колеру раскрывае мастак звырыны твар фашызму, усхваляючы адвагу і мужнасць савецкіх людзей у барацьбе з ворагам. «Партызаны прыйшлі», «Разгром нямецкага гарнізона», «Атака маракоў» — лепшыя лісты гэтай серыі.

Пазней А. Мазалёў стварае сваю значную графічную шматфігурную кампазіцыю «У партызанскім штабе бацькі Міная» (чорная акварэль). Майстэрскі выкарыстоўваючы светацень, мастак знайшоў выразнае рашэнне тэмы барацьбы беларускіх партызан на чале з легендарным героем бацькам Мінаем. Пакарае глыбокае ўзнёсласць у рашэнні патрыятычнай тэмы,

партых, згрупаваліся вакол камандзіра. Твары асветлены мужнасцю.

На пасмяротнай выстаўцы А. Мазалёва ўпершыню паказана карціна «Студэнты» і вялікі манументальны твор «Ленін неўміручы» (чорная акварэль). Мастак уважвае ў ёй успаміны далёкага дзяцінства: жалобны мітынг у роднай Рудні пасля атрымання страшэннай звесткі аб смерці Уладзіміра Ільіча Леніна. Апафеоз народнай жалобы — схлілі галовы тысячы людзей, якія сабраліся на плошчы перад партрэтам правядыра.

Беларускія мастакі ведалі А. Мазалёва, як чалавека вялікай душы і таленту, сумленнага, чулага, прынцыповага, патрабавальнага да самага сябе і таварышаў. Ведалі яго як спрактыкаванага педагога, зычлівага да студэнцкіх задум.

Творы А. Мазалёва экспанаваліся на рэспубліканскіх, усесаюзных і зарубежных мастацкіх выстаўках у Англіі (Ноцінгем), Францыі (Парыж), Канадзе (Манрэаль) рэпрадуцыраваліся ў часопісах, газетах. Аматыры жывапісу з задавальненнем і цікавасцю сустракаюцца з творчасцю цудоўнага мастака Аляксандра Пятровіча Мазалёва.

У. САКАЛОУ.

ВЫСТАЎКА САМАДЗЕЙНЫХ МАСТАКОЎ

Нядаўна ў Бешанковічах была праведзена выстаўка выяўленчага мастацтва. Шаснаццаць карцін прадставіў на выстаўку настаўнік Бешанковіцкай сярэдняй школы № 2 Аляксандр Багдановіч. Яго пейзажы «Від на Заходнюю Дзвіну», «Восень», «Ледаход», «Водмель» пакідаюць добрае ўражанне ў наведвальніку. Дзесяць карцін А. Багдановіча прайшлі конкурсны адбор на абласную выстаўку і іх хутка ўбачаць жыхары Віцебска.

На выстаўцы шырока прадстаўлены былі работы настаўніка Пяцігорскай сярэдняй школы Івана Бабаеда, работніка мастацкай майстэрні камбіната бытавога абслугоўвання Эдуарда Станкевіча і іншых самадзейных мастакоў. Наведвальнікі ў кнізе водгукі пакінулі ў іх адрас удзячныя запісы.

Падобныя выстаўкі мяркуюць праводзіць у раёне і ў будучым. Пашырыцца іх тэматыка. Па плану, распрацаванаму аддзелам культуры райвыканкома да 1975 года, намечана правесці выстаўкі работ фота- і кінааматараў, дзіцячага малюнка і іншых выстаўкі прыкладнага і выяўленчага мастацтва.

І. ЛАЗУКА.

ПА ВЫСТАВАЧНЫХ ЗАЛАХ

ПЯВУЧАСЦЬ МОЦНАГА ШТРЫХА



А. МАЗАЛЁУ. У партызанскім штабе (фрагмент).

таленавітае пластычнае ўвасабленне фігур, характэрнасць вобразаў, пярэчасць моцнага штрыха.

У сваіх работах «На дачы», «На канікулах» ён сцвярджае радасць нашага жыцця, спявае гімн сонечнаму святлу, цішыні. Палатно «Наташа» ўражае пясчотнасцю каларыту, лірычнасцю, прывабнасцю юнацтва і чысціні.

Яго пейзажы беларускай прыроды, гарадскія пейзажы, поўныя паэтычнасці — «Украіна Мінска», «Зіма», «Зімовы пейзаж», «Плошча Перамогі ў Мінску».

Каларыстычны строй жывапісных твораў А. Мазалёва высакародны, суровы, поўны філасофскага роздуму.

Сем гадоў працаваў мастак над вялікай карцінай «У партызанскім штабе», лепшай са сваіх твораў. Яе можна аднесці да біяграфічных. Цэнтральнай фігурай карціны стаў вобраз Пятра Навачэнкі, савецкага інжынера, актыўнага члена Руднянскай падпольнай арганізацыі, расстралянага фашыстамі. У карціне з велізарнай сілай раскрыта суровая праўда грознага ваеннага часу. Штаб рыхтуе аперацыю, намячае план разгрому нямецкага гарнізона. Партызаны размясціліся на школьных

шы ў раёне калгас. І толькі ў 1931 годзе А. Мазалёў паступіў у Ленінградскі інстытут пралетарскага мастацтва. Яму пашчасціла вучыцца ў выдатнага мастака-педагога прафесара А. Савіна, якога ён з удзячнасцю ўспамінаў да апошніх дзён свайго жыцця. У інстытуце выкладалі такія вядомыя мастакі, як А. Асмеркін, Я. Лансерэ, К. Юон, Д. Кардоўскі.

А. Мазалёў выдатна вучыўся і паспяхова закончыў інстытут. Дыпломнай работай яго была карціна «Апошняя вандраванне», прысвечаная цыганам, якія пачалі

Сваё мастацтва А. Мазалёў выкарыстоўвае ў барацьбе з ворагам. Ён вырабляе для партызан фальшывыя пячаткі нямецкай камендатуры, надрабляе праязныя білеты для партызан і былых савецкіх ваеннапалонных. Фашыстам удалося высачыць сям'ю патрыётаў і арыштаваць А. Мазалёва доўга трымаюць у смаленскім гестапа, жорстка здэкваюцца, дабіваючыся звестак пра партызан і падпольшчыкаў. Потым ён стаў салдатам Савецкай Арміі, быў цяжка паранены. На ўсе жыццё застаўся інвалідам.

СЛУЦКІЯ СУВЕНІРЫ

У ЦЭНТРЫ СЛУЦКА, непадалёку ад вуліцы Леніна, стаіць чатырохпавярховы будынак фабрыкі мастацкіх вырабаў. Тут, на 14 участках, працуе звыш чатырохсот чалавек. Прадпрыемства кожны месяц перавыконвае вытворчыя заданні, выпускае прыгожыя сувеніры, якія адпраўляюцца ў магазіны ўсіх саюзных рэспублік, а таксама ў братнюю Польшчу. Усе строчна-вышывы і ткацкія вырабы карыстаюцца вялікім попытам у пакупнікоў.

Як паведаміла нам галоўны мастак прадпрыемства Яўгенія Васільеўна Мусіенка, лепшыя майстры ў выконваюць спецыяльныя заказы. Так, напрыклад, для ўдзельнікаў Сусветнага кангрэса міралюбівых сіл, які адкрыўся ў Маскве 25 кастрычніка, падрыхтаваны прыгожыя сланкі з беларускім нацыянальным арнаментам. Для святочнага стала пакупнікі могуць набыць комплекты чайных і кафеінных сурзэтак.

На фабрыцы ёсць шмат майстроў сваёй справы, сапраўдных народных умельцаў. Калі хто-небудзь набудзе гальштук або случкі пояс, дык няхай ведае, што гэта работа залатых рук Ніны Мікалаеўны Паўлавай. Нястомная энтузіястка мае 20-гадовы працоўны стаж. Нядаў-

на яна дэманстравала свае лепшыя вырабы ў павільёне «Працы і адпачынку» Выстаўкі дасягненняў народнай гаспадаркі СССР. Высокую ацэнку атрымліваюць таксама работы Таціі Мікалаеўны Белавусавай. Яна ўпершыню асвоіла вытворчасць сурзэтак і дарожак з ільнянага саломкі.

Значную частку планавых заданняў фабрыкі выконваюць майстры цудоўнага ткацтва, якія жывуць у вёсках Слуцкага і Уздзенскага раёнаў. Яны працуюць на даму па эскізах мастакоў прадпрыемства, па сваіх уласных малюнках. На ўсю краіну славяцца вырабы Ганны Іванаўны Паляшчук. Іх можна ўбачыць на стэндах краязнаўчых музеяў, у рэспубліканскім Доме народнай творчасці. Колькасць надомніц расце. Толькі сёлета будучы заключаны дагаворы яшчэ з 20 жанчынамі-ўмельцамі. Майстры ткацкай справы атрымліваюць ад прадпрыемства сыравіну, неабходныя дапаможныя матэрыялы. Да іх рэгулярна выезджаюць для кансультацый спецыялісты, вопытныя ткачыкі.

У гэтыя дні калектыву Слуцкай фабрыкі мастацкіх вырабаў нясе працоўную вахту ў гонар 56-й гадавіны Вялікага Кастрычніка.

Л. ВЯЛЕСІК.



Буду барабаншчыцай...

Фотаэцюд Я. БРЫЛЯ.

У НАШ ДОМ культуры часта прыходзяць п'сьмы ад воінаў Савецкай Арміі. Былія аднавяскоўцы звяртаюцца да сваіх малодшых сяброў з наказам загадзя рыхтаваць сябе да службы ў арміі.

— У наш час, — пішучыяны, — ад воіна патрабуецца не толькі добрая фізічная падрыхтоўка, але і высокі маральны дух, глыбокія тэхнічныя веды.

У рабоце клуба шмат увагі ўдзяляем ваенна-патрыятычнаму выхаванню.

У лютым кожнага года праводзім тэматычныя вечары «Старонкі гісторыі раскажваюць». На іх мы запрашаем удзельнікаў Вялікай Айчыннай вайны, якія ўспамінаюць пра баявы шлях Савецкай Арміі, пра тое, як стваралася армія Краіны Саветаў, пра першых чырвоных камандзіраў.

Затым нашы самадзейныя артысты чытаюць патрыятычныя вершы, савецкіх паэтаў. Заканчваецца вечар звычайна песняй «Хай заўжды будзе сонца».

Аналагічна праходзяць вечары «Вечер міру калыпа сцягі перамогі», «Дзе ж вы цяпер, сябры-аднапалчане?», «У жыцці заўсёды ёсць месца подзвігу» і іншыя.

Рэгулярна ў клубе паладжваюцца ўрачыстыя провады ў рады Савецкай Арміі. Гучыць Гімн Савецкага Саюза.

Месцы ў прэзідыуме займаюць прызыўнікі, іх бацькі, прадстаўнікі прадпрыемстваў. Да будучых воінаў звяртаецца удзельнік Вялікай Айчыннай вайны, кавалер чатырох ордэнаў Пракоп Акімавіч

пахадзілі па партызанскіх сценках.

Былі арганізаваны паходы на месцы партызанскай стаянкі брыгады К. Заслонова, а таксама на месца, дзе здзейсніў свой подзвіг Герой Савецкага Саюза Ю. Смірноў.

Два разы на год, да 23 лютага і да Дня Перамогі, наш дом культуры віншуе ўсіх удзельнікаў Вялікай Айчыннай вайны і партызанскага руху з вялікімі святамі. Паштоўкі-віншаванні разносяць піянеры Арэхаўска. Яны запрашаюць ветэранаў вайны ў дом культуры.

Кожную нядзелю для дзяцей дашкольнага і малодшага школьнага ўзросту мы праводзім «Гадзіну карыснага вячэлага адпачынку».

Расказваем ім аб героях Айчыннай вайны, дэманструем фільмы пра подзвігі, наладжваем масавыя гульні.

У гэтым годзе мы ўпершыню выпусцілі светагукую газету аб удзельніках Вялікай Айчыннай вайны «Яны ў баях заваявалі славу, мы ў мірны час працягваем іх справу», у якой расказалі аб людзях нашага раёна, героях вайны і працы.

У час Кастрычніцкіх свят правядзем літаратурны вечар, на якім прагучаць вершы і песні пра герояў Вялікага Кастрычніка.

Я. МАРОЗАВА,
дырэктар Арэхаўскага дома культуры Аршанскага раёна.

ВЫХОЎВАЕМ ПАТРЫЁТАЎ

Буракоў. Ён вітае «віноўнікаў» урачыстасці, заклікае іх даражыць гонарам савецкага воіна...

Вялікую ўвагу надаем мы і такой форме патрыятычнага выхавання, як паходы па дарогах ваеннай славы. Надоўга запомніўся школьнікам паход па мясцінах баявой і працоўнай славы ардэнаноснай Віцебшчыны. Яны пра многае даведаліся, пазнаёміліся з цікавымі людзьмі, пабывалі на прадпрыемствах, у калгасах,

...БЯРОЗЫ! Здаецца, ніяка ў прыродзе нічога больш прыгажэйшага і прывабнага. Спрадвеку лічацца яны сімвалам прыгажосці і святой любові да роднай зямлі.

Кажуць, што чалавек, які пасадзіў хоць адно дрэва, можа лічыцца, што пражыў жыццё педарэмна. Ніна Іосіфаўна Капцюг — не садоўнік, яна сельскі бібліятэкар. Зававерным і бліжнім кутком сталі

— Нашы ўрэчанцы вось заказы новыя далі. — Перад загадчыцай бібліятэкі яна паклала лісток паперы. — Гэта заяўка на кнігі, якія я павінна прынесці сёння.

У вёсцы Урэчка па ініцыятыве Н. І. Капцюг нядаўна адкрыты пункт выдачы кніг на грамадскіх асновах. Яго ўзначаліла Серафіма Вікенцьеўна Гудзеккая — актыўны чытач і вопытны прапагандыст літаратуры.

тасці, малака і павелічэння надояў. Так у чырвоным кутку фермы прапісалася бібліятэчка-перасоўка «Табе, даярка!»

Цяпер пры сустрэчы з Нінай Іосіфаўнай жывёлаводы ўдзячна гавораць: — «Дзякуй за добрыя кніжкі, яны нам вельмі дапамагаюць!»

З таго выпадку бібліятэкар трымае шэфства над фермай, выпускае «баявыя лісткі», аформіла наглядную агітацыю, прапагандуе вопыт перадавікоў.

Вёскі Бараўцы і Урэчка сталі родным домам Ніны Капцюг. Радасць хлебаробаў — яе радасць. Семнацатую восень дзеліць яна з землякамі, збірае шчодры ўраджай працоўных здабыткаў. «Свайго» бібліятэкара тут не толькі паважаюць, але і прыслухоўваюцца да яго парад. Дзе вырашаецца лёс ураджая, там і яна: выдае кнігі, прымае ў чытачоў заяўкі на літаратуру, калі трэба, разам з жанчынамі вядзе праполку цукровых буракоў, расцілае лён, выбірае бульбу.

Па ініцыятыве загадчыцы Бараўскай бібліятэкі ў дамах хлебаробаў з'явіліся газавыя пліты, на вуліцах забрулі воданпорныя калонкі. Ужо два скліканні Ніна Іосіфаўна прадстаўляе інтарэсы аднавяскоўцаў у Бараўскім сельскім Савеце.

За актыўную работу бібліятэка не раз узнагароджвалася граматамі і дыпломамі. Як вышэйшую адзнаку за сваю працу, няўрымслівы прапагандыст кнігі носіць знак «Бібліятэкар выдатнай работы».

...Кожны раз, вяртаючыся дадому, Ніна Іосіфаўна любіць слухаць шэпэт бяроз ля сіняга доміка бібліятэкі. Высока ў небе ззяюць зоркі. Вось адна з іх імкліва падае долу і гасне.

«Была зорка і няма, успыхнула і згасла, — разважае яна. — А чалавек павінен пакінуць след не толькі на зямлі, але і ў сэрцы людзей».

Мікола СІСКЕВІЧ,
Вілейскі раён.

КРЫШТАЛЬНАЕ СВЯТЛО

для яе родных мясціны. Тут, з гэтых васьмь бярозак, яна пачала пісаць сваю кнігу, кнігу святла і дабрата, якая звязала яе з сэрцамі вясцоўцаў-землякоў.

На сталае — стос кніг. Зверху — раман Піліпа Пестрака «Сустрэнемся на барыкадах», побач «Партызаны Вілейшчыны» І. Клімава і Н. Гракава, «Партызанская рэспубліка» П. Калініна, «Людзі асобага складу» В. Казлова і іншыя.

— Гэта для канферэнцыі чытачоў, — нібы адгадаўшы маё пытанне, тлумачыць Ніна Іосіфаўна.

У бібліятэку заходзіць пажылая жанчына.

— Добры дзень, цёця Серафіма, — ветліва сустракае яе Ніна Іосіфаўна. — Рада зноў бачыць вас.

У адказ жанчына задаволена ўсмехаецца:

Не абыходзяцца без кнігі калгаснік Васіль Сымонавіч Ількевіч і яго тры сыны. Старэйшы, Рыгор, трактарыст калгаса «XXI парт'езд». Аб самых надзённых пытаннях сельскага жыцця расказвае яму літаратура. Сёлета ён прачытаў брашуры і кнігі «Што нам дае сянаж», «Водазабеспячэнне жывёлагадоўчых ферм», «Вытворчасці — комплексную механізацыю» і іншыя.

Бібліятэка ўзбагачае людзей, папярэе іх далаглядзі, прыходзіць на дапамогу чалавеку.

— Нешта каровы сталі менш даваць малака, — скардзіліся неяк даяркі. — Ды і тлустасць малака не высокая.

— Трэба дапамагчы, — рашыла Н. І. Капцюг. Увесь вечар «важдалася» ў бібліятэцы, пакуль адабрала для фермы ўсё, што звязана з праблемай павышэння тлус-



Паглядзіце на гэты твар. Давяты пяцігадовы план Станіслава, шчырасць, цікавасць да жыцця свецяцца ў яго вачах. Камсамалец Станіслаў Сікора працуе ў Скідзельскім будаўніча-монтажным упраўленні меліярацыі Гродзенскага раёна. Ён узначальвае брыгаду меліяратараў, якая носіць высокае званне камуністычнай. На Дошцы гонару сярод лепшых людзей упраўлення можна ўбачыць і партрэт Станіслава.

Праца меліяратара нялёгка. Але, калі ведаеш і любіш сваю справу, не спалохаюць ніякі цяжкасці. Адвечная багна скараецца перад чалавекам. Дзе-

вяты пяцігадовы план Станіслава выканаў за два гады і пяць месяцаў. Сёння ўся брыгада працуе ў лік дзесятай пяцігодкі. Падведзены вынікі саборніцтва меліяратараў упраўлення за дзевяць месяцаў. Брыгада С. Сікоры планавала заданне перавыканала ў два з паловай разы.

Хлопцы з брыгады Станіслава Сікоры добра працуюць, добра і адпачываюць. У выхадныя дні іх часта можна бачыць у доме культуры, у бібліятэцы, у кіно.

А ШВЕЦ,
Фота Ул. ГОФМАНА.

У ПАЛАЦЫ культуры Белсаўпрофа выступалі рабочыя. Больш за дзвесце чалавек прыехалі на заклочны канцэрт другога агляду мастацкай самадзейнасці рамонтных прадпрыемстваў рэспубліканскага аб'яднання «Белсельгастэхніка».

Тры гадзіны заняў канцэрт. На ім гучалі лірычныя песні і мастацкае чытанне, былі паказаны жартоўныя і бальныя танцы, акрабачныя эцюды.

На сцэне — мужчынскі вакальны ансамбль з Кобрына. «Тишина... Мы хотим, чтоб она никогда не кончалась»...

Строга і сцісана песня гучыць, як клятва, таму што рабочыя хлопцы спяваюць пра самае запаветнае — пра мір на зямлі.

Тэма міру, памяці аб суровых днях змагання прайшла праз увесь канцэрт.

Срэбрам рассыпалася на сцэне «Беларуская полька» (Лідскі аўтарамонтны завод), праймаюцца агністы малдаўскі танец-жарт «Жаніхі» (Пінскі завод па рамонт экскаватараў), затым зноў сурова прагучала песня-ўспамін пра таго хлопца, што не вярнуўся з бою. Спяваў Юрый Юрынаў, старшы майстар Слуцкага аўтарамонтнага завода, спяваў мякка, хораша, артыстычна.

Заціхае зала, калі выступае заточнік Пінскага завода па

рамонт экскаватараў Аляксандр Белавус. Пад акампанемент інструментальнага ансамбля ён спявае цудоўную «Баладу пра фарбы» А. Фельдмана. І столькі непасрэднага пачуцця ў яго выкананні!

Дыпламанты абласнога конкурсу бальнага танца, удзельнікі мастацкай самадзейнасці Лідскага аўтара-

рускага народнага танца «Зімачка». Нядрэнная харэаграфічная тэхніка, добры тэмп, арыгінальны малюнак танца, стылізаваныя касцюмы дзяўчат — усё гэта надае адметнае аблічча маладому калектыву, які ўпершыню выступіў на сталічнай сцэне.

А работніцу Пінскага рамонтна-экскаватарнага завода Галіну Сераду, выканаўцу

СПЯВАЮЦЬ РАБОЧЫЯ ЛЮДЗІ

РЭПАРТАЖ З КАНЦЭРТНАЙ ЗАЛЫ

монтнага завода Галіна Іванова і Пётр Тума выконваюць бразільскую «Самбу».

Балетны танец на сцэне? Гэта крыху нечакана. Рухі артыстаў прыгожыя, як сама мелодыя, і здзіўленне залы, запоўненай рабочымі мінскіх рамонтных заводаў, змяняецца бурнымі апладысмантамі.

Парадаваў глядачоў і танцавальны калектыв Полацкага аўтарамонтнага завода, які паказаў эстрадны варыянт

песні І. Дунаеўскага «Дарожная» і кантраляра Полацкага аўтарамонтнага завода Тамару Кузняцову глядачы сустракаюць, як добрых знаёмых. Мянajúцца выканаўцы... На сцэне то беларускія, то рускія, то малдаўскія танцы, то украінская песня, то «Бухенвальдскі набат» В. Мурадэлі. Лідскі, полацкі, пінскі танцавальны калектывы рамонтных прадпрыемстваў «Сель-

гастэхнікі» значна пашырылі свой рэпертуар да другога агляду мастацкай самадзейнасці.

Пра рэпертуар, пра клопаты, з ім звязаныя; пра творчыя, часам спрэчныя пытанні самадзейнасці, вядзецца размова ў час перапынку. Абмен думкамі адбыўся паміж членамі журы агляду, заслужаным дзеячом мастацтваў БССР, хормайстрам М. Маславым і рэжысёрам канцэрта В. Барысевічам, балетмайстрам Г. Трубыніным і іншымі арганізатарамі агляду і яго удзельнікамі.

Гаварылі пра спалучэнне нацыянальных традыцый з сучаснасцю ў мастацтве танца, пра стылізацыю класічнага танца, пра тое, што можна і трэба пераносіць бальны танец на эстраду, смела рабіць яго канцэртным нумарам. Адным словам, размова ішла прафесіянальна, бо самадзейнасць таксама мастацтва і падпарадкоўваецца яго патрабаванням. Яна застаецца школай мастацкага выхавання і крыніцай выяўлення талентаў, крыніцай, якая цягэ ў рэчышча мастацтва прафесіянальнага.

Пятнаццаць гадоў працуе на самадзейнай сцэне майстар цэха Лідскага аўтарамонтнага завода Альберт Рыжыкаў.



На сцэне: Т. Кузняцова — кантраляра Полацкага аўтарамонтнага завода.

— Танцюю са школьнай парты. Спрабую пераадолець свой узраст, — гаворыць ён.

— Не ведаю, як бы я жыў без песні, — зазначае рабочы з Вілейкі Іосіф Венс, які дзесяць гадоў удзельнічае ў мужчынскім вакальным ансамблі.

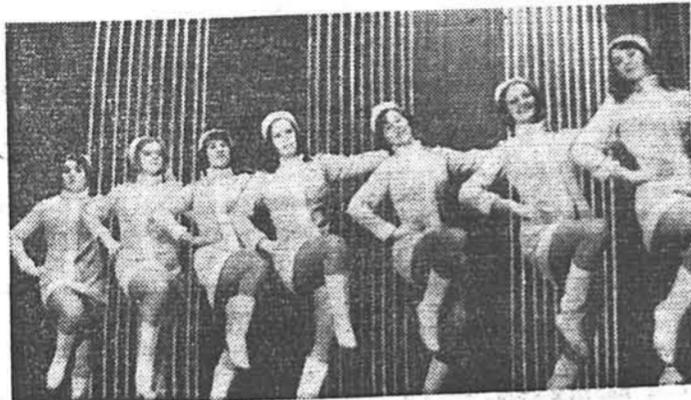
Абодва яны працуюць, у абодвух сем'і. Але прага да мастацтва мацнейшая за жыццёвыя клопаты.

Канчаецца антракт, і зноў на сцэне самадзейныя артысты. Старанна выконваюць акрабачныя эцюды рабочыя з Полацкага аўтарамонтнага завода Ліля Булаўкіна, Тамара і Наташа Чубарковы.

Экскаватаршчык з Пінска Уладзімір Пугач чытае ўрывак з рамана Мікалая Астроўскага «Як гартавалася сталь». Чытальнік знайшоў і натуральныя фарбы, і праўдзівую інтанацыю.

На развітанне над залай лунае «Песня пра Мінск» Ул. Алоўнікава. Саліст — удзельнік самадзейнасці з Кобрына Анатоль Карпук. Песня гучыць па-святочнаму, радасна. Яе выконваюць усе удзельнікі канцэрта.

Р. БАКУНОВІЧ.



Рускі танец «Зімачка» выконвае танцавальны калектыв Полацкага аўтарамонтнага завода.



Жартоўны малдаўскі танец «Жаніхі». Выканаўцы — танцавальны калектыв з Пінска.

У НАШЫМ «ЮБІЛЕЙНЫМ»

Люба паглядзецц на кінатэатр «Юбілейны» з вуліцы. Прыгожы будынак, яркая рэклама. Уздоўж дарожак, што вядуць сюды — клумбы, дзе з ранняй вясны да позняй восені цвітуць кветкі.

Кветак шмат і ў прасторным фэе, якое з густам аформлена.

Калектыв кінатэатра, якім кіруе камуніст Міхаіл Фёдаравіч Пыж заўсёды веліва сустракае сваіх наведвальнікаў.

З году ў год «Юбілейны» выконвае і перавыконвае планы заданні. Работнікі галаўнога кінатэатра, як і кінатэатраў усяго раёна, асабліва значэнне надаюць прапагандзе савецкіх кінатэатраў. Такія мастацкія стужкі, напрыклад, як «А зоры тут ціхія...», «Зімародак», «Сібі-

рачка», «Даурыя», «Чалавек на сваім месцы» і іншыя прагледзелі тысячы чалавек.

Калектыв кінатэатра вядзе вялікую работу па прапагандзе навукова-папулярных і дакументальных фільмаў, фільмаў на ваенна-патрыятычныя тэмы. Нярэдка перад кіналедачамі выступаюць удзельнікі Вялікай Айчыннай вайны, перадавікі сельскай гаспадаркі.

Кінатэатр часта арганізуе калектывныя паходы рабочых і служачых торфабрыкетнага завода, райпрамкамбіната, плодагародніннага завода і іншых прадпрыемстваў на прагляд новых фільмаў.

Дае добрыя вынікі і распаўсюджванне кінэабаанементаў сярод калгаснікаў, рабочых саўгасаў, на прадпрыемствах раёна. Гэтыя абанемента, а больш дакладна, заку-

плены загадзя той ці іншай арганізацыяй білеты, уручаюцца бясплатна лепшым рабочым і калгаснікам.

Немалая выхаваўчая работа праводзіцца з дзецьмі. У кінатэатры наладжваюцца гурткі аб культуры паводзіні, абмяркоўваюцца прагледжаныя кінатэатры.

Дзіцячыя кінэсеансы, якія наладжваюцца тры разы ў тыдзень, абслугоўваюць вучні бярэзінскіх школ. Дзіцячы абслугоўваючы персанал складаецца з сямі школьнікаў.

За поспехі ў рабоце калектыву бярэзінскага кінатэатра «Юбілейны» неаднаразова ўзнагароджваўся граматамі. Першым вольны яго работы ўпраўленне кінатэатра аблвыканкома рэкамендавала ўсім кінатэатрам раёна.

М. МАСЛЕНІКАУ,
пенсіянер.

г. Беразіно.

РАДКІ З ПІСЕМ

У Івацэвіцкім раёне адбыўся трохдзённы семінар культасветработнікаў. У ім прынялі ўдзел загадчыкі клубаў, дырэктары дамоў культуры, бібліятэчныя работнікі.

Перад удзельнікамі семінара з лекцыямі выступілі загадчык аддзела прапаганды і агітацыі райкома партыі С. Паседзька, лектар райкома партыі В. Касько, загадчык аддзела культуры райвыканкома З. Шашук.

На секійных занятках былі распрацаваны сцэнарыі тэматычных вечараў «Працай прыгожы і слаўны чалавек» і «Здаровы быт — паспяхова праца». Бібліятэчныя работнікі падзяліліся вопытам работы з чытачамі.

П. МЕРГЕС.

робамі суседніх калгасаў і саўгасаў, на раённых, абласных і рэспубліканскіх аглядах мастацкай самадзейнасці. Ансамбль неаднаразова ўзнагароджваўся граматамі і дыпламамі.

Зараз фальклорны ансамбль падрыхтаваў новую праграму, у якую ўключаны народныя песні, запісаныя ад сваіх аднавяскоўцаў.

М. ХУДАЛЕЕУ.

Пятнаццаць гадоў працуе бібліятэкарам у саўгасе «Сакоравы» Бешанковіцкага раёна Людміла Мікалаеўна Рыбачок. Саўгасная бібліятэка лічыцца адной з лепшых у раёне. У сваёй рабоце Людміла Мікалаеўна абавязана на шырокі актыў. Гэта — настаўніца Ю. Віткоўская, эканаміст саўгаса Г. Ліцяга, брыгадзір Г. Сянькова, пенсіянер У. Дубко і іншыя.

Яны дапамагаюць у арганізацыі канферэнцый чытачоў, у афармленні кніжных выставак.

М. МАЦІЕЎСКІ.

Ёсць музей у Гудзевічах

І. Насовіча — аўтара надзвычай каштоўнага «Словара беларускага нарэччя», юбілейны медаль Я. Коласа.

Надзвычай багатая наша вераснёўская пошта. Музей атрымаў у падарунак ад мастака А. Кашкурэвіча творы Я. Купалы, К. Чорнага, А. Вяргіскага, выдадзеныя ў яго графічным афармленні.

Днямі мы атрымалі новую бандэроль ад польскага перакладчыка М. Канановіча, ён прыслаў творы Я. Брыля ў сваіх перакладах, а таксама «Анталогію беларускай паэзіі». Ад другога польскага перакладчыка А. Дравіча

прышоў ліст. Наш сябра з Польшчы абяцае даслаць аповесць В. Быкава «Сотнікаў», перакладзеную на польскую мову.

Мы шлём вялікую падзяку ўсім, хто дапамагае папаўненню нашага музея. Члены школьнага гуртка народных умельцаў выткілі гальштукі з беларускім арнаментам і падаравалі іх С. Грахоўскаму, А. Кашкурэвічу і Ул. Дубоўку.

Г. ШАЙНОГА,
старшыня савета літаратурна-краязнаўчага музея Гудзевіцкай сярэдняй школы Мастоўскага раёна.

Вялікай папулярнасцю карыстаецца фальклорны ансамбль саўгаса «Шарыбайскі» Буда-Кашалёўскага раёна. Ён выступае не толькі на сцэне саўгаснага клуба, але і перад хлеба-

ДЭМАНСТРУЮЦЬ УМЕЛЬЦЫ

У Кобрынскім раённым доме культуры арганізавана выстаўка твораў выяўленчага мастацтва мясцовых умельцаў. На ёй прадстаўлена больш за 60 работ.

Цікавы партрэт У. І. Леніна, зроблены з кавалачкаў

розных дрэў маладым мастаком Н. Вашчуком. Увагу наведвальнікаў прыцягваюць інкрустацыі А. Альшэўскага, скульптуры І. Дарафейкіна, малюні Н. Шулякоўскага, У. Ахрамкова, А. Зуброва, А. Данілюка і іншых.

Л. ГЛУШКО.

ВОСЕНЬ... Мудрая і некрыклівая пара — восень спелага наліву. Для хлябаробаў — самы адказны час сабраць, што вырастлі. З ружовага рання яны ў полі. І Эдуарду Данілавічу Шолухазу, старшыні выканкома Збароўскага сельсавета Рагачоўскага раёна, не сядзіцца ў сваім утульным, з густым абстаўленым рабочым кабінцеце. Не бывалы ўраджай бульбы ўрадзілі сёлета палеткі калгаса «Новы шлях» — па дзвесце трыццаць сем цэнтнераў на гектары.

З вясны рупліва паклапаціліся калгаснікі, каб добрым плёнам сваёй працы адзначыць трэці, рашаючы год п'яцігодкі. Камуністы, члены праўлення калгаса, дэпутаты ўзначалілі сацыялістычнае саборніцтва. Калгасныя механізатары шодра заправілі палеткі ўгнаеннямі — ведалі, на нішчыніцу ж глеба дасць клубні, як тыя арэхі. У сціслыя тэрміны ў баразну лягло насенне высокіх гатункаў. Улетку добра даглядалі пасевы.

Задоўга да халадоў камбайны, якія вялі дбайныя ўмелыя людзі, выбралі клубні з зямлі. А цяпер другія машыны перакопаваюць бульбянішча. Не скажаш, каб многа, але пракідаеца бульба. Усё ж дадатковыя цэнтнеры на корм жывёла.

Эдуарду Данілавічу карцела паглядзець, як вядзецца перакопка, як аціхае глеба, каб адпачыць пад снежным покрывам і налета зноў аддаць сваю добрую сілу людзям. Ён успомніў, усміхнуўся сам сабе.

А было тое, што нечакана прыйшло на памяць, гады чатыры таму назад. Пазваніў яму ў сельсавет першы сакратар райкома партыі В. Д. Ляскоў.

— Як тэмпы, якасць уборкі бульбы як? — спытаў.

— Можна сказаць, парадок, — будзе адказаў Эдуард Данілавіч.

— І ў першай бригадзе ўсё як мае быць?

— А як жа! І ў першай — ва ўсім.

— Добра, старшыня, добра. Але ж, можа, калі не вельмі заняты, зазірнуў бы на палетак.

Нечым яго ўстройжыла гэтая гаворка. Ён адразу ж пашыбаваў у поле. Камбайн сапраўды ўбіраў чыста. Але камбайнер расказаў: быў сакратар райкома, дакараў, што бульбы ў зямлі многа засталася. Неўзабаве пасля яго прымчаў на матацыкле механік, адрэгуляваў, цяпер во — зусім іншая справа. А дні праз два ў райкоме партыі была нарада. Эдуард Данілавіч сядзеў на апошняй лаўцы і ўсё прыгінаў галаву — яму здавалася, што сакратар райкома ўвесь час пазірае на яго. Думаў: вось-вось ён пачне дакараць. Але той ні разу так і не ўпкінуў. І ад гэтага Шолухазу было горш, чым было б ад дакораў: хай бы лепш выгаварыў нават самымі суровымі словамі, хай бы зняў цяжар з душы...

Цяпер у Эдуарда Данілавіча ўвайшло як бы ў норму: ён павінен пабываць у полі, усё паглядзець на свае вочы. Сельскі Савет — на тое ён і орган улады — не толькі для таго, каб рэгістраваць акты грамадзянскага стану ды даведкі розных выдаваць... Вось неўзабаве выканком мусіць вырашаць, якой бригадзе ўручыць пераходны сцяг Савета за лепшыя вынікі гаспадарчага года. Дык тут жа неабходна праявіць вышэйшую справядлівасць. Безумоўна, дэпутаты актыўна выкажуць свае аб'ектыўныя меркаванні, але ж

Весела блішчыць на сонцы шырокімі вокнамі Дом жывёлаводства — прасторны двухпавярховы цагляны будынак. На першым паверсе размясціліся вытворчыя службы, на другім — кабінеты спецыялістаў, пакоі для адпачынку жывёлаводаў, чырвоны куток. Радые, тэлевізар, літаратура... На гэты раз асабліва прыемна было Эдуарду Данілавічу бачыць каля фермы сквер. Ён быў «запланаваны» мерапрыемствамі сельсавета па добраўпарадкаванню вёскі Збароў. Дэпутаты сельсавета даяркі Г. М. Бабырова

На мінуто — дзве разгарэла са смешачкамі і нязлыснымі падчэпкамі жартаўня.

Потым Эдуард Данілавіч крочыў па вясковай вуліцы, і яго турбаваў новы клопат — каму на гэты раз прымацаваць на фасадзе хаты знак «Дом высокай культуры»? Дзіўна, здаецца, не так даўно нялёгка было дабіцца належнага санітарнага стану ў вёсцы, а цяпер праблема — як вызначыць лепшае з лепшага. Але калі разабрацца — нічога дзіўнага: усё ад дасатку. Заслалі вясковую вуліцу

Сакратар перагортвае пратаколы пасяджэнняў выканкома, старшыня робіць адзінкі на аркушы з сацыялістычнымі абавязальствамі... Заасфальтаваць вуліцу ў вёсцы Вікава — выканана; у Ходасавічах пабудавана магазін—выканана; пабудавана магазін у Вікаве — пабудаваны; лазню пабудавана ў Ходасавічах... Рука старшыні павісла ў паветры — не будзеца лазня. Рыгор Яфімавіч не тое, што не турбуюцца аб дабрабыце калгаснікаў...

Старшыня калгаса Р. Я. Адамаў рупліва гаспадар. Многа зрабіў ён для ўздыму гаспадаркі. А пра лазню ў штодзённых клопатах рэдка ўспамінае. Не гарыць жа, возьмемся за яе, як адсемя, потым — як уборку закончым, а потым... потым ужо зіма, калі пацяплее — тады. Але ж за гэта спытаюць з нас выбаршчыкі.

— Чытаць далей? — адазваляся Данілава. Ён узяў галаву, позірк іх сустрэліся. У вачах сакратара ўбачыў дакор.

— Не выканана, — прагаварыў, робячы адзнаку ў паперы. — Так і скажам людзям. А на выкананне патрабуем выканаць. Далей чытай, Іванаўна.

З А ВОКНАМІ вечар. У кабінцеце старшыні сельсавета за яго сталом сядзіць В. І. Пішчанка, старшыня камісіі па сацыялістычнай законнасці, аховае культуры і грамадскага парадку. Тут жа — члены камісіі і Эдуард Данілавіч.

— Чаму пахулігані? — пытае Валанцін Іванавіч у бялявага хлопца. Тон патрабавальны, суровы. Хлопец высокі, хударлявы, з кучаравай шавялорай. З-пад густых саламяна-жоўтых веек, як ускідае іх, пазіраюць вялікія сінія вочы. Ён схпіўся за грудкі з таварышам, але не апраўдваецца і на таго не валіць, не скардзіцца.

На ім скрыжваліся дапытлівыя суровыя позіркі прысутных і быццам прыціснулі яго — ён ніца апускае галаву.

— Яшчэ ж даўмеўся і частушкі якія распяваць: «Ці ж я дурань працаваць — хай працуюць трактары». У каго ты іх навучыўся — такія? — устаўляе нехта з членаў камісіі. — Адкуль яно што і бярэцца?

— Чаго маўчыць? — У словах Пішчанкі чуецца трывога і гнеў. Адказ трымаць смеласці не хапае? Увесь сельсавет зганьбіў. Колькі часу ўжо ніводнага падобнага выпадку не было, а тут — на табе.

Хлопец чырванее. Ускідае галаву, ціха гаворыць:

— Не буду болей, чэснае слова, не буду.

Калі ён выйшаў, загаманілі жывей. Непрыемная падзея, што адбылася з хлопцам, узрушыла ўсім. У сельсавете ўжо даўно няма такога, каб хто пабіўся, ці пахуліганіў, ці ўкраў што. Дык вось і заспакоіліся, прагледзелі. І дзюжнікі, і члены камісіі заспакоіліся.

— Трэба, мусіць, падумаць нам, Эдуард Данілавіч, каб папоўніць народную дружыну. — звярнуўся Пішчанка да Шолухава. Ён звярнуўся да яго на гэты раз не як да старшыні сельсавета, а як да камандзіра народнай дружыны. З арміі вунь хлопцы прыходзяць...

«За гэтага спевака таксама выбаршчыкі суроа спытаюць, — падумаў Эдуард Данілавіч. — А сілы ў нас, добра, разумнай, з кожным днём прыбаўляецца, толькі трэба, каб мы спаўна карысталіся ёю, нашай сілай». І ў адказ на нейкія свае думкі прагаварыў уголос:

— На жаль, мы не заўсёды ўлічваем, што калі патрабуем нядабайніку, не толькі яго, а і сябе глумім — бязвольнымі становімся.

Сказаў так, быццам гаварылася-разважалася гэта ў дакор сабе аднаму. У прыжмураных вачах яго нібы гарэлі вугельчыкі.

Аляксандр КАПУСЦІН.

СТАРШЫНЯ

ён павінен мець і сваю ўласную думку.

Насустрэч Эдуарду Данілавічу, калываючыся, рухалася бульбакапалка. Гул матора далёка ляцеў разлогам у ядрным ранішнім паветры. Старшыня спыніўся, хацеў пачакаць, але яму не стаялася на месцы — шпарка і шырока паджгаў па шэраму выветранага бульбянішчу. Машына прайшла міма, павярнула на другі круг. За ёю на цёмнай паласе ўзрыхленай зямлі там-сям бялелі клубні. «Тут во мала, — падумаў старшыня, назіраючы, як жанчыны падбіралі бульбу ў кошыкі. — Учора на тым кліну, за ляском, яна гусцей пракідавалася. А накопвалі з гектара там усё ж больш, чым тут. Дык там жа — зямля! Але ж бачыш як — от там менш рупнасці ў камбайнера было. Хто ж гэта там убіраў? А на выканоме, глядзі, што, будзе і такое: той лепш працаваў, хто ўраджай большы сабраў».

У канцы загона гарэў агонь, мусіць, пяклася бульба. Шолухаў хацеў падысці туды, але не было калі.

Вяртаючыся з поля, ён завітаў на ферму першай бригады. І зноў каторы раз шчыра парадваўся. Прыгадалася: калі манціравалі гэтае велічнае збудаванне — сянажніку вежу, дасціпны вясковы жартаўнік, хітра прыжмурывышыся, не без намёку кінуў старшыні калгаса Рыгору Яфімавічу Адамаву:

— Во каб у гэтую бочачку да верху сала! Усё б здаваліся: і вяскоўцы нашыя, і тыя, што ў горадзе за станком стаяць.

Цяпер яна да верху напоўнена. Праўда, не сала, а сензжом. Але ж калгасныя статкі даюць столькі малака, што яе не хапіла б, каб яго заліць сюды.

ва і В. Ф. Сімакова ў працоўных клопатах не забыліся, што на сесіі галасавалі за разбіўку сквера. Прыйшоў час — яны нагадалі пра яго, каму вярта было, і самі ўзначалілі гэтую справу. Вясною на фермскім двары зазеленелі каштаны, кусты парэчак. Усё лета на клумбах пярэсцілі кветкі.

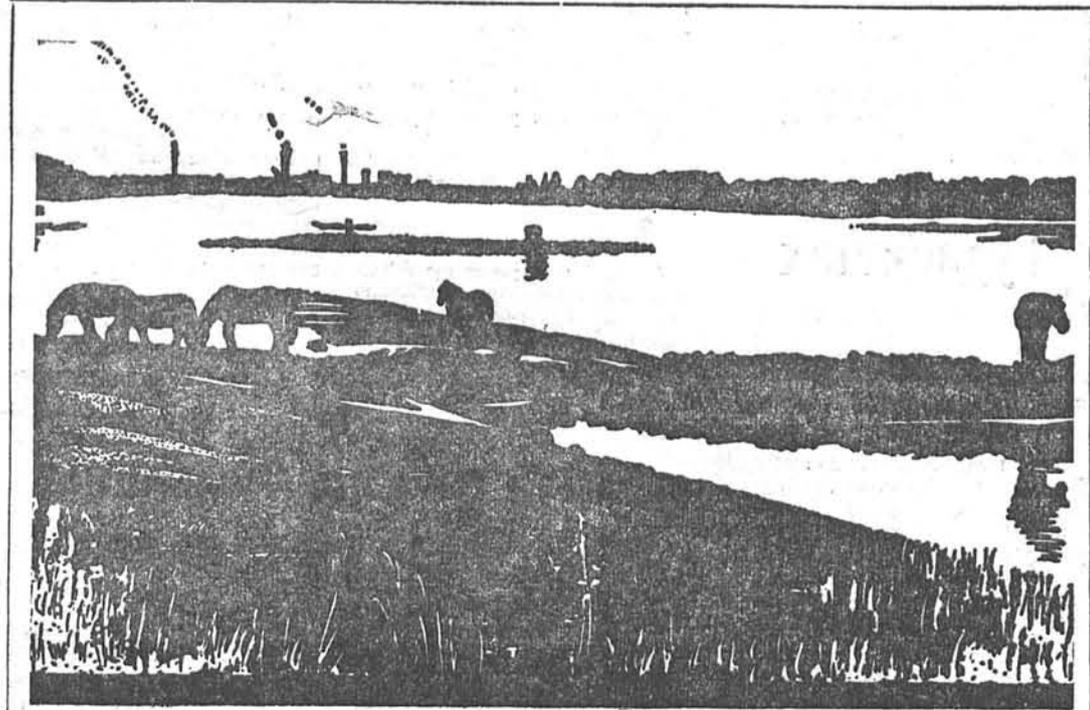
Аднак не для таго, каб палюбавалася скверам, завярнуў на ферму старшыня. Давялося яму нядаўна пабыць у Ціхініцкім сельсавете. Там ён разузнаў, як дэпутаты арганізуюць адпачынак жывёлаводаў, і прыйшоў расказаць пра гэта. Можна б запрасіць ціхініцкіх галасістых спевакоў ды заліхвацкіх танцораў да сябе ў гасці? Яны б не толькі добрым канцэртам усцешылі — расказалі б, як працуюць у гэты асенні дні, падзяліліся вопытам. Ёсць ім што расказаць.

Даяркі размаўлялі з ім пра гэта сур'ёзна і разважліва. Калі ўжо пра ўсё дамовіліся, немнагаслоўна, разважліва Г. М. Бабырова раптам хітравата бліснула вачыма:

— А можа гэта старшыня сьрадою напіцца захацеў, дык завітаў да нас? То на паўгадзінікі б раней. Ціха стаў хадзіць Эдуард Данілавіч. Ці, чаго добрага, сельсавет аддаліўся куды ад фермы? — Яна папярэла пасму валасоў, што выбілася з-пад касынік, прытушыла ўсмяшку на вуснах.

«Вось і пасядзі лішне за сталом! — падумаў Шолухаў. — Бач, як тонка падчпіла! Неспадзявана яму стала вясела і лёгка, захацелася, каб гэта сціпляя жанчына яшчэ «павастрыла» свой язык.

— Няўжо са звышпланаванага надою пачаставалі б? — адказаў ён у тон ёй. — У наступны раз буду метроўкамі сігаць, калі так.



Надвечорак.

Фотаграфіка Ул. КАШКАНА.

12 КАСТРЫЧНИКА ў Будапешце адбылася чарговая, чацвёр- сустрэча галоўных рэдак- таў літаратурных часопі- сацыялістычных краін. гэтую сустрэчу ў Вен- гу выязджала дэлегацыя оза пісьменнікаў СССР у адзе сакратара праўлення СССР, галоўнага рэдак- та часопіса «Вопросы литера- ры» В. Озерава, сакратара ўлення СП СССР, галоў- а рэдактара часопіса «Те- » А. Салынскага, галоў- а рэдактара часопіса «Не- » А. Папова, галоўнага рэ- тара часопіса «Вітчизна» Дмітэркі, галоўнага рэдак- а часопіса «Неман» А. Ма- нка, галоўнага рэдактара оіса «Нямунас» Л. Ініса, на рэдкалегіі часопіса «Вый мир» В. Літвінава і сультанта Закежнай камі- СП СССР І. Салімона.

Наш карэспандэнт звярнуў- да А. Макаёнка з прсы- расказаць чытачам «Ма» пра гэтую нараду.

Нарада галоўных рэдак- таў літаратурных часопі- сацыялістычных краін традыцыйнай. У чацвёр- сустрэчы, якая праходзі- ў Будапешце, удзельнічалі адстаўнікі ўсіх сацыяліс- тных краін Еўропы, апра- Югаславіі. На парадку дня ялі два пытанні: аб уза- асувязі навукова-тэхнічнай ацыялізацыі і літаратуры і алейшым развіцці твор- х кантактаў паміж літара- нымі часопісамі сацыяліс- тных краін.

Прынялі нас гасцінна, цё- па-таварыску. У першы ж ар быў наладжаны прыём ў удзельнікаў нарады, каб дь мажлівасць ім пазнаё- ца, наладзіць асабістыя і

творчыя кантакты. Варта пад- крэсліць, што асабістае зна- ёмства рэдактараў, а яны ж — празаікі, паэты) прыносяць вялікую карысць.

Нараду ўступным словам адкрыў старшыня Саюза пісьменнікаў Венгрыі, вядо- мы празаік Пожэф Дарваш.

У дакладзе крытыка і літа-

СЯБРОЎСКІЯ СУСТРЭЧЫ,

ратуразнаўцы Пала Міклаша даволі грунтоўна і шматбако- ва была разгледжана прабле- ма ўплыву навукова-тэхніч- най рэвалюцыі на сферу вы- творчасці і сацыяльнай бакі жыцця. Докладчык указаў і на велізарныя перавагі, якія яна нясе з сабой, і на нека- торыя адмоўныя з'явы: пару- шэнне гармоніі прыроды, заб- бруджванне рэк, азёр і г. д. Ахарактарызаваўшы погляды буржуазных філосафаў, са- цыялагаў, літаратараў — і рэалістаў, і фантастаў, — на праблемы навукова-тэхніч- най рэвалюцыі, Пал Міклаш падкрэсліў іх песімізм. У лі- таратуры буржуазных краін выказваецца боязь таго, што машына «выжывае» чалаве- ка. Для гэтага песімізму ў буржуазных літаратараў ёсць падставы. Пагоня за прыбыт- камі прыводзіць да аслаблен- ня кантролю за тым шкод- ным, што нясе з сабой бурлі- вае развіццё індустрыі, асаб-

ліва хіміі. Ёсць вялікія рэні, азёры, у якіх няма нічога жывога, знікаюць лясы, ут- ва- раюцца новыя пустыні, не хапае кіслароду ў Токіо і ін- шых вялікіх гарадах капіта- лістычных краін. Каб выціць шклянку чыстай вады, трэба ўжо заплаціць грошы, бо ў калодзежах, рэках яе няма. Смогі ў Токіо, Нью-Йорку па- вялічваюць смяротнасць ся- род насельніцтва.

Андрэй Ягоравіч успамі- нае, як летам гэтага года яму давялося жыць у высотным доме ў Нью-Йорку. Не было чым дыхаць: тэмпература 39 градусаў вышэй нуля, 95 працэнтаў вільготнасці, вы- хлапныя газы...

— Але і ў дакладзе, і ў

ДЗЕЛАВІЯ КАНТАКТЫ

выступленнях удзельнікаў су- стрэчы адзначалася, што ва ўмовах сацыялістычнага гра- мадства, уся рознабаковая дзейнасць якога скіравана на задавальненне патрэб людзей, і дасягненні навукова-тэхніч- най рэвалюцыі вядуць да па- ляпшэння жыцця кожнага ча- лавека. Навукова-тэхнічны прагрэс у нас мае на мэце гарманічнае развіццё пра- мысловасці, гаспадаркі, зда-

ровыя, квалітэты адносін да прыроды і навакольнага асяроддзя.

Літаратары, рэдактары, якія выступалі на нарадзе, былі адзінымі ў аптымістыч- ным поглядзе на вынікі наву- кова-тэхнічнага прагрэсу і заклікалі садзейнічаць яму.

Калі ў заходняй літаратуры даволі гучна чуюцца заклікі супрацьстаяць развіццю інду- стрыялізацыі грамадства, якая нібыта прыносяць шкоду і грамадству, і прыродзе, то пісьменнікі, якія прымалі ўдзел у нарадзе, прыйшлі да адзінадушной думкі, што нашы літаратурныя часопісы павінны раскрываць перава- гі, якія атрымае грамадства пры разумным, гарманічным развіцці навукі і тэхнікі. Да- сягненні навукова-тэхнічнай рэвалюцыі ў спалучэнні з са- цыялістычным ладам даюць каласальны штуршок нашай цывілізацыі. І тут часопісы — прапагандысты ўсяго новага ў вытворчай і сацыяльнай сферах — маюць вялікія мажлівасці.

Так удзельнікі сустрэчы на- туральна перайшлі да друго- га пункта парадку дня — размовы аб развіцці кантак- таў паміж літаратурнымі ча- сопісамі краін сацыялістыч- най садружнасці.

Пра гэта гаворыў у сваім дакладзе крытык Пал Э. Фе- хер. Дыскусія пачаў і вёў га- лоўны рэдактар часопіса «Крытыка» Пал Ландзі. Шы- рокі абмен інфармацыяй аб жыцці братніх народаў сад- зейнічае ўмацаванню друж- бы паміж імі, узаемаразу-

менню і збліжэнню. Інфар- мацыя — не павярхоўная, а глыбокамастацкая, эмацыя- нальная — прыходзіць з вер- шамі, песнямі, аповесцямі, нарысамі, раманамі. Эмацы- янальнае збліжэнне людзей праз літаратуру і мастацтва дапамагае супрацоўніцтву ва ўсіх галінах жыцця, дапаўняе і замацоўвае палітычныя і эканамічныя сувязі.

У спрэчках выступілі прад- стаўнікі ўсіх дэлегацый (ад дэлегацыі Савецкага Саюза — Віталь Озераў). Усе жыва і адзінадушна адгукнуліся на прапанову часцей абменьваць лепшымі ўзорамі сваіх лі- таратур.

Пасля выступлення поль- скага пісьменніка Вацлава Садкоўскага аб развіцці дзе- лавых кантактаў я падышоў да яго і сказаў:

— Дарэчы, аб дзелавых кантактах. Прашу перадаць Генрыку Гаворскаму гэтыя два нумары часопіса «Не- ман» з перакладам яго рама- на «Радаслоўная».

У Цэнтральным Камітэце Венгерскай Сацыялістычнай Рабочай партыі адбылася грунтоўная размова аб праб- лемах культурнага будаўніц- ва ў краіне і задачах работ- нікаў літаратуры і мастац- ва.

Удзельнікі сустрэчы пазна- ёміліся з Будапештам. І дзе б мы ні былі, завяршае гутар- ку Андрэй Ягоравіч, мы ўсю- ды адчувалі зычлівыя, сар- дэчныя адносін людзей да нашай краіны, краіны Вялі- кага Кастрычніка.

Гутарку запісаў А. МАЖЭЙКА.

ПРЫСВЕЧАНА ПАЭТУ-ДЭМАКРАТУ

Урачысты вечар, пры- сечаны 150-годдзю з нараджэння выдат- нага паэта — дэмакрата падзіслава Сыраком- ля, адбыўся ў клубе СП СССР. Уступным сло- мам вечар адкрыў Мак- сим Луканін. Ён прачы- таў таксама свае пера- клады вершаў Ул. Сы- ракомля.

З цікавымі і змя- роўнымі паведамлен- нямі пра шматгранную

дзейнасць Ул. Сыра- комля выступілі даслед- чыкі яго творчасці кан- дыдат філалагічных на- вук А. Малдзіс, кан- дыдат гістарычных на- вук К. Цвірка і літара- туразнаўца Ул. Мар- хель. К. Цвірка і Ул. Мархель прачыталі свае пераклады твораў паэта.

Упершыню на бела- рускай мове прагучалі ў выкананні Т. Раеў-

скай песні на словы Ул. Сыракомля «Не- маўляці» і «Вячорная» (музыка С. Манюшкі). Артыст Дзяржаўнага акадэмічнага ордэна Леніна Вялікага тэатра- оперы і балета БССР А. Рудкоўскі пад акам- панемент заслужанай артысткі БССР Т. Міа- нсаравай выканаў па- пулярную песню на словы Ул. Сыракомля «Когда я на почте слу- жил ямщиком».

На вечары прысутні- чалі прадстаўнікі кон- сульства ПНР.

КАНЦЭРТ У МУЗЕІ

Мінскі камерны аркестр выступіў... у Дзяржаўным мастацкім музеі БССР. Такая нечаканая для амата- раў музыкі аўдыторыя выбрана не выпадкова. Тут выдатная акустыка, а творы жыванісу і скульптуры ства- раюць атмасферу асаблівай прыўзня- тасці.

Тут урачыста прагучалі п'есы Кар- рэлі, Вівальдзі, Марчэла і іншых італьянскіх кампазітараў. Саліравалі лаўрэат міжнародных конкурсаў скрыпач Раман Нодэль і салістка опернага тэатра лаўрэат усеаюзнага конкурсу Інеса Адзіноца.

— Мы атрымалі велізарнае зада- вальненне ад гэтага незвычайнага

канцэрта, — гаворыць мастацкі кі- раўнік аркестра Юрый Цырук. — Кантакт са слухачамі ўстанавіўся з першых жа мінут. Сустрэчы з ама- тарамі музыкі ў музеі стануць цяпер традыцыйнымі. Мы ўжо рыхтуем но- выя праграмы канцэртаў з твораў Шостакавіча, Пракоф'ева, Стравін- скага, а таксама беларускіх кампазі- тараў.

БЕЛТА.

Праўленне Саюза пісьменнікаў БССР выказвае спачуванне пісь- менніку Івану Аношкіну ў сувязі з вялікім горам, якое напаткала яго, — смерцю бацькі.

ДАРАГІЯ СЯБРЫ!

КАЛІ ВЫ ХОЧАЦЕ

быць заўсёды ў курсе падзей сучаснага грамадска-палітычнага і куль- турна-мастацкага жыцця рэспублікі — чытайце штотыднёвік Міні- стэрства культуры і Саюза пісьменнікаў БССР «ЛІТАРАТУРА І МА- СТАЦТВА»!

КАЛІ ВЫ СОЧЫЦЕ

за навінкамі беларускай прозы, паэзіі драматургіі, публіцыстыкі, крытыкі і літаратуразнаўства, вы немінуца звернецца да штотыднё- віка «ЛІТАРАТУРА І МАСТАЦТВА»!

КАЛІ ВАС ЦІКАВЯЦЬ

пытанні тэатра, кіно, музыкі, архітэктуры і выяўленчага мастацтва, чытайце і выпісвайце штотыднёвік «ЛІТАРАТУРА І МАСТАЦТВА»!

КАЛІ ВЫ ЗАЙМАЕЦЕСЯ

проблемамі працы культурна-асветных устаноў, мастацкай самадзей- насці, вам прыйдзе на дапамогу штотыднёвік «ЛІТАРАТУРА І МА- СТАЦТВА»!

ЧЫТАЙЦЕ І ВЫПІСВАЙЦЕ ШТОТЫДНЁВІК «ЛІТАРАТУРА І МАСТАЦТВА»

Падпіска прымаецца ва ўсіх паштовых аддзяленнях і канторах «Саюздруку», ва ўпаўнаважаных па падпісцы ў арганізацыях, калгасах і навучальных уста- новах.

ПАДПІСНАЯ ЦАНА:

на 3 месяцы — 1 руб. 05 кап.
на 6 месяцаў — 2 руб. 10 кап.
на год — 4 руб. 20 кап.

ПРАЦЯГВАЕЦЦА ПАПІСКА на «ПОЛЫМЯ»

ЛІТАРАТУРНА-МАСТАЦКІ
І ГРАМАДСКА-ПАЛІТЫЧНЫ ЧАСОПІС,
ОРГАН САЮЗА ПІСЬМЕННІКАЎ БССР

У 1974 годзе часопіс надрукуе: новыя раманы, аповесці, п'есы, аповяданні, паэмы і вершы беларускіх пісьменнікаў, а таксама творы пісьменнікаў з братніх савецкіх рэспублік і краін народнай дэмакратыі; артыкулы аб дасягненнях бела- рускіх вучоных, праблемах развіцця нашага тэатра, кіно, жыва- пісу і музыкі; нарысы пра наватараў і перадавікоў прамысло- васці і сельскай гаспадаркі, дзеячоў нашай культуры і наву- кі, успаміны ветэранаў сацыялістычнага будаўніцтва і Вялі- кай Айчынай вайны; артыкулы па- пытаннях тэорыі і гісторыі літаратуры, рэцэнзіі на новыя кнігі.

Падпіска прымаецца без абмежавання ва ўсіх паштовых ад- дзяленнях і канторах «Саюздруку», ва ўпаўнаважаных па пад- пісцы на прадпрыемствах, у арганізацыях, калгасах і навучаль- ных установах.

ПАДПІСНАЯ ЦАНА:

на год (12 нумароў) — 6 рублёў.
на паўгода — 3 рублі
цана аднаго нумара — 50 капсек.

ДЭГУСТАЦЫЯ

У маім кабінэце графаман. Ён скардзіцца на тое, што супрацоўнікі аддзела літаратуры несправядліва забракавалі яго апавяданне. Ён спрабаваў абвергнуць іх думку, прыводзячы мноства доказаў у карысць апавядання. І, нарэшце, самы моцны аргумент:

— Я правёў своеасабліваю пробу, — пахмурна і ўрачыста вымавіў ён, — прачытаў апавяданне сваім сябрам і сваякам. Яно ім вельмі спадабалася.

— Ахвотна веру, — сказаў я стомлена, трапячы рэшткі цярплівасці. — Але ж дэгустацыю павінны праводзіць спецыялісты.

Наведвальнік вухам не павёў. Ён пачаў падрыхтоўку да повага наступлення.

Я зразумеў, што пераканаць графамана ў мяне не хопіць ні часу, ні энергіі, і папрасіў яго пакінуць апавяданне, каб пазнаёміць з ім членаў рэдкалегіі.

— Вось і добра. Толькі на копіі напішыце: арыгінал прыняты на прадмет дэгустацыі. І пастаўце подпіс.

АНКЕТА

Насценная газета рэдакцыі правяла анкету. Першае пытанне было

С. ІНДУРСКИ
РСФСР



такое: «Ці лічыце вы сябе журналістам?»

Адгукнуліся два супрацоўнікі. Астатнія пакрыўдзіліся.

ДАТЭРМІНОВА

Нядаўна на нашы сівыя галовы ледзь было не звалілася непараўнае гора. Мы віселі на валаску ад памылкі. Зрэшты, «памылка» не тое слова.

Падумаўце, у паспеху завярсталі ў паласу адказы на красворд, які яшчэ не быў апублікаваны!

УРАУНАВАЖЫЎ...

Шла планёрка. Рэдкалегія вызначала план наступнага нумара.

Разгарэлася жорсткая бітва за месца на газетнай паласе. Кожны загадчык натхнёна даводзіў, што матэрыял яго аддзела самы аператыўны, самы важны, самы чытабельны. Для пастаронняга размова на планёрцы магла выглядаць надта дзіўнай:

— Пастаўце дырэктара абутковай фабрыкі!

— Колькі яшчэ ляжыць валебальнікам?

— Добра, я падкарачу балерыну...

Ад намёткаў, прадстаўленых сакратарыятам, не засталася і следу. Здавалася, усе страсці ўжо сціхлі. Але, паводле свайго звычаю, рэдактар захацеў «прайсціся» яшчэ раз па плану. І высветлілася, што на другой паласе адны толькі крытычныя матэрыялы.

— Пачнем спачатку, — сказаў рэдактар і звярнуўся да загадчыка аддзела навукі: — А што вы сталіся, вам што, няма чаго прапанаваць?

— Чаму ж, ёсць! Крытычны матэрыял можна ўраўнаважыць артыкулам вучонага. Пра землетрасенні.



Сяргей ВАСКРАКАСЕНКА
УКРАЇНА

КРЫТЫК ІКС

Ён пра вялікіх піша толькі,
І з гэтай пісаніны нам
Усё ясней відаць, наколькі
Ён чалавек маленькі сам.

Аўтандзіл АДЭШВІЛІ
ГРУЗІЯ

НУ І ТЫДЗЕНЬ!

Прыёмная дырэктара была перапоўнена. Сакратарка запісвала на прыём, як да ўрача-гамеопата: на наступны месяц. Ніко вырашыў прабіцца без чаргі. Тры дні чакаў у прыёмнай з ранку да вечара, і манеўр удаўся. На зыходзе трэцяга дня, калі ўжо ўсе запісанія прайшлі, а дырэктар яшчэ не выйшаў з кабінета, Ніко праскочыў праз незамкнутыя дзверы.

— Добры дзень! — павітаўся Ніко. Дырэктар сядзеў, як мокрая вярона.

— Ох, Ніко, — прастагнаў ён, — паглядзі на мяне, на што я падобны. Толькі і ведаю, што прымаю людзей. І ва ўсіх асабістыя пытанні. Той развёўся з жонкай, у таго жонка паграбуе, каб яго павысілі. Я ўжо нічога не разумею. Зразумей мяне, прыйдзі заўтра з раніцы.

Лёгка сказаць — заўтра. Перад вачыма Ніко паўстала карціна прыёмнай дырэктара.

— Заўтра не магу, — сказаў ён, — заўтра сястра маёй жонкі нарэшце выходзіць замуж. Я прызначаны там дадой.

— Добра, прыйдзі паслязаўтра! — Паслязаўтра я еду на свой садовы ўчэстак, буду апырскваць вінаграднік.

— Прыходзь праз тры дні.

— Субота? Не магу. Выхадны дзень...

— Прыйдзі праз чатыры дні... — Што вы кажаце? Праз чатыры дні — нядзеля!

— Прыходзь у панядзелак. — У панядзелак? У нас у паліклініцы дыспансерны дзень. Іду здаваць аналізы, рабіць кардыяграму.

— Прыходзь у аўторак. — У аўторак вы не можаце. Занальная нарада ў глаўку.

— Добра, скажы, што ты хочаш? — ледзьве вымавіў дырэктар. — Адпусціце на тыдзень. За свой кошт.

Начальнік заматаў галавой: — Такоё пытанне вырашыць адразу? Прыходзь заўтра.

— Я ж сказаў: заўтра не магу. Сястра жонкі выходзіць замуж. Я тамада.

Раптам Ніко пляснуў сябе далонню па лбе.

— Таварыш дырэктар! Я зусім забыўся! Вы таксама запрошаны на вячэлу. Прыходзьце, там і пагаворым.

— Запішы мне адрас. Калі прыйсці! Такі падрыхтуй заяву: «Прашу адпусціць мяне на тыдзень...»

— «За свой кошт» — пісаць не трэба, — падказаў Ніко.

Mixail PASKATAU
РСФСР

ПАЛІГЛОТ

Ён гаворыць:

— Чалавек культурны я,

Шмат, не шмат —

Тры мовы знаю я,

...Адміністрацыйная

І нецэнзурная.

Ды яшчэ са слоўнікам —

Свая.

ДАЎ СЛОВА

Здароў, сябрукі!

— Привет, дружок!

— Пагода, бач, якая.

— А як даўжок!

— Які даўжок!

— Што два гады чакаю.

Адзін стаяў, ну, і маўчаў,

Насупіў толькі бровы.

Другі — ні слова не сказаў.

У кішэнь палез.

Па словы.

Хары ЛЕХІСТЭ
ЭСТОНІЯ



ЯКАЯ ПРЫКРАСЦЬ!

Сёння ў нас павінна была адбыцца лекцыя на маральную тэму.

Прынамсі, так абвешчала па-мастацку зробленая аб'ява, вывешаная на дзвярах нашай канторы. Мы доўга чакалі лектара, нарэшце дачакаліся. Праз паўгадзіны пасля значанага часу лектар увайшоў у кантору і пачаў здароўкацца за руку з прысутнымі. У гэты момант у яго з кішэні выпала нешта бліскучае, круглае і закацілася пад кніжную шафу.

Вы, разумеете, вядома, што наша кніжная шафа — не якая-небудзь тумбачка. Гэта вельмі салідная шафа, вагой у тону, даверху напаканаваная тамамі энцыклапедыі і рознымі слоўнікамі.

Лектар падышоў да шафы і паспрабаваў зрушыць яе з месца, але — беспаспяхова.

Тады на дапамогу яму прыйшоў старшыня мясцкома. Шафа ледзь прыкметна пахіснулася. Вялікі гадзіннік, які стаяў на ёй, упаў і разбіўся. Шафа па-ранейшаму засталася на месцы.

Затым шафай заняліся мы, пяцёра самых моцных у канторы мужчын. Я адразу ж быў заціснуты паміж шафай і сцяной і залемантаваў:

— Каб пад ёй хоць цэлы склад золата быў, я ўсё роўна адмаўляюся яе перасоўваць. Мне мой касцюм даражэй!

Усе паспачувалі мне. Я прапанаваў махнуць на шафу рукой і пачынаць лекцыю. Аднак лектар заўварцаўся. Ён паграбаваў, каб шафа любой цаной была адсунута ад сцяны. І ён дамогся свайго. Угаворваў нас, агітаваў, пакуль мы не выканалі яго жаданне. Гэта, вядома, дробязь, што некалькі чалавек набілі сабе гумы. А пра разбітыя шкляныя дзверы і старшынёвыя акуляры не варта нават і згадваць.

Лектар укленьчыў і пачаў жвава корпацца ў пыле і смецці. Пасля доўгіх пошукаў ён падняўся, трымаючы нешта на далоні.

— Ах, якая прыкрасць! — вымавіў ён са скрухай. — Я думаў, што ўпусціў грыўню, аж гэта толькі адна капейка...

Старшыня сумна зірнуў на свае разбітыя акуляры і прамармытаў:

— А мне падалося, што вы згубілі залатую манету царскай чаканкі. Такі ў вас быў няпачасны выгляд.

Мы моўчні разбрыліся па дамах. Усе так стаміліся, што ні ў каго не было сілы слухаць лекцыю на тэму маралі.

Саміг АБДУКАХАР
УЗБЕКІСТАН

ПІСЬМЕННІК І ЧЫТАЧ

Замест рэцэнзіі

Аднойчы восенню, а можа і вясной Сустрэліся сябры на вуліцы адной. Я вам прадстаўлю сёння іх:

Адзін — чытач Рахман, Другі — пісьменнік-раманист Саліх. Ну, так як возіцца, — Узаемны поціск рук...

Саліх пытае:

— Як жывеш, сябрукі!

— Ды сумна нейк, — адказвае Рахман, —

Чытаю твой расцягнуты раман.

— Расцягнуты! — Ды дзе ты ўзяў, —

Адуку!

Эх ты! Табе б усё — адсюль дасюль, Раман мой — творчасць, шырыня, —

выснова!

Рахман — сваё:

— Х-м, дзіўная размова...

Аднак чаго ж мы спрэчкі развялі, Ідзём ка мне.

І вось яны пайшлі.

Ды як пайшлі! Брылі то ўверх, то ўніз, Зварочвалі ў завулкі.

І зноў брылі, і зноў... І пад канец Саліх стаміўся і зусім раскіс.

Ды раптам ён спыніўся і захаў, Бо сябра вёў яго вакольным шляхам.

І зноў — размова сярод іх:

— Дакуль блукаць будзем, дакуль! — Разгневаўся Саліх.

— Не злуйся, — адказаў яму Рахман, Я не хацеў ісці адсюль дасюль І выбраў шлях,

Расцягнуты, як твой раман.

Наступны нумар газеты выйдзе 7 лістапада

«Літаратура і искусство» — орган Міністэрства культуры і правлення Саюза пісателёў СССР. Мінск.

ЛІТАРАТУРА І МАСТАЦТВА»

Выходзіць па пятніцах на шаснаццаці старонках. **Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі.**

Індэкс 63856. АТ 20028.

Адрас рэдакцыі: 220600, ГСП, Мінск, вул. Закарава, 19.

Тэлефоны: прыёмнай рэдакцыі — 33-24-61, намесніка галоўнага рэдактара — 33-25-25, адзнага сакратара — 33-44-04, аддзела літаратуры — 33-22-04, аддзела тэатра, кіно і музыкі — 33-24-62, аддзел выўленчага мастацтва, архітэктуры і вытворчай эстэтыкі — 33-24-62, аддзела публіцыстыкі — 33-21-53, аддзела культуры — 33-24-62, выдавецтва — 32-22-19, бухгалтэрыі — 32-15-87.

Рэкапісаў рэдакцыя не вяртае.

Галоўны рэдактар **Х. Д. ЖЫЧКА.**

Рэдакцыйная калегія: **З. І. АЗГУР, А. Ц. БАЖКО, Б. І. БУР'ЯН, А. І. БУТАКОУ, А. С. ГРАЧАНИКАУ, Ю. П. ГРЫГОР'ЕУ, К. Л. ГУБАРЭВІЧ, І. М. ДАБРАЛЮБАУ, В. У. ІВАШЫН, А. С. КАЗЛОУСКИ, П. М. МАКАЛЬ, У. Л. МЕХАУ, Л. Я. ПРОКША, Р. К. САБАЛЕНКА, І. А. САНКОВА, М. Г. ТКАЧОУ, Ю. М. ЧУРКО, Р. Р. ШЫРМА.**